

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY DĚTÍ VE MĚSTĚ A NA VENKOVĚ

Children's freetime's activities in the city and in the country

Bakalářská práce

ROMANA LUDVICOVÁ

Vychovatelství

Kombinované studium

Vedoucí práce: PhDr. Daniela Nováková

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Novákové.

V práci jsem použila informační zdroje uvedené v seznamu.

V Praze dne 10.6.2014

.....

vlastnoruční podpis

Ráda bych poděkovala PhDr. Daniele Novákové za vedení své práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá tématem volnočasových aktivit, zájmových činností, dětí ve městě a na venkově. Teoretická část popisuje funkce a definice volného času, dále formy výchovy ve volném čase, ale i obecné požadavky na výchovu ve volném čase. Praktická část mapuje možnosti nabídky zájmových činností ve školských zařízeních v obci Žilina a ve městě Kladně. Poslední kapitola se zabývá výzkumným šetřením, jehož cílem je zjistit spokojenost dětí s nabídkou zájmových kroužků, preferenci jednotlivých kroužků. Výzkumné šetření vyvrací nebo potvrzuje mnou stanovené hypotézy.

Klíčová slova

Volný čas, volnočasové aktivity, instituce pro výchovu mimo vyučování a volný čas, děti, kvantitativní výzkum, dotazník

Annotation

The bachelor thesis deals with the theme of leisure activities for children in the city and in the countryside. The theoretical part describes the functions and definitions of free time, and describes the institutions for education outside the school and leisure. Practical part describes the possibilities of leisure activities for children in the village Žilina and in the town Kladno. The last chapter deals with a research, that aims to find out, how spend their leisure time the children from the countryside and the city. These facts refute or confirm the stated hypothesis.

Key words:

Leisure, leisure time activities, institutions for education outside the school and leisure, children, quantitative research, questionnaire

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

Obsah

Úvod.....	7
Teoretická část.....	8
1 Volný čas	8
1.1 Definice volného času	8
1.2 Funkce volného času	8
1.3 Formy výchovy ve volném čase	10
1.4 Obecné požadavky na výchovu ve volném čase	10
2 Zájmové činnosti v institucích pro výchovu mimo vyučování a volný čas	11
2.1. Školní družiny.....	12
2.2. Školní klub.....	14
2.3. Střediska volného času	15
2.4. Základní umělecké školy	16
2.5. Jiné volnočasové instituce	16
2.5.1. Junák	16
2.5.2. Pionýr.....	17
2.5.3. Sokol	17
Praktická část.....	18
3 Obec Žilina.....	18
3.1 Základní škola Žilina	18
3.2. Spolky a sdružení v obci Žilina	19
3.2.1. Sbor dobrovolných hasičů Žilina	19
3.2.2. Sokol Žilina.....	19
3.2.3. Obecní knihovna v Žilině.....	19
3.2.4. Ostatní spolky a sdružení	20
4 Město Kladno	21
4.1 Základní škola Doberská 323, Kladno 4	21
4.2. Labyrint SVČVS Kladno	22
4.3. Základní umělecké školy	23
5 Metodologie výzkumu.....	25
5.1 Cíl a metoda výzkumu	25
5.2 Metoda šetření	25
5.3 Charakteristika zkoumaného vzorku	25

5.4 Průběh šetření	25
6 Analýza a interpretace dat	26
6.1 ZŠ Žilina	26
6.2 ZŠ Kladno	35
Seznam použité literatury	46
Příloha	47

Úvod

Téma své bakalářské práce jsem zvolila z důvodu mého profesního směřování k tématu volný čas. Pracovala jsem 7 let ve Středisku volného času, vzdělávání a služeb Labyrint Kladno, kde jsem vedla činnost uměleckého oddělení a spolupracovala na akcích pro veřejnost, na letních táborech apod. Nyní pracuji v Základní škole v Žilině jako vychovatelka ve školní družině.

V bakalářské práci se věnuji tématu zájmových činností, ve kterých školských zařízeních mohou trávit svůj volný čas děti žijící na vesnici a děti žijící ve městě. Z vlastní zkušenosti vím, že nabídka volnočasových aktivit se stále musí rozšiřovat na základě trendů a poptávky ze stran dětí a rodičů. Vhodné trávení volného času má svou nezastupitelnou roli z hlediska prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže.

Cílem mé bakalářské práce je zmapovat nabídku zájmového vzdělávání dětí, které žijí na vesnici a dětí, které žijí ve městě. Které zájmové činnosti, ve školských zařízeních, děti ve volném čase navštěvují, které preferují a které jim naopak chybí. Potvrdit či vyvrátit mnou stanovené hypotézy.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Část teoretická je zaměřena na popis definic volného času, pohled jednotlivých autorů na volný čas. Popisuje funkce volného času, formy výchovy ve volném čase a obecné požadavky na výchovu ve volném čase. Dále se zabývá zájmovým vzděláváním v institucích pro výchovu mimo vyučování a volný čas. Praktická část práce seznamuje čtenáře s možnostmi zájmového vzdělávání dětí v obci Žilina a následně s možnostmi zájmového vzdělávání dětí ve městě Kladně. Práce dále představuje vlastní výzkumné šetření provedené 80 oslovenými respondenty. Získané informace jsou interpretovány a komentovány vždy po jednotlivých otázkách zadaného dotazníku. Výsledná data jsou zpracována do tabulek a grafů.

Teoretická část

1 Volný čas

„Výraz volný čas má krásný zvuk. Vyvolává většinou velmi příjemné představy. Modrý hluboký prostor, bílá křídla ptáků, svoboda pohybu, poklid. Ve volném čase je možnost věnovat se činnostem, které máme rádi, baví nás, uspokojují, přinášejí radost a uvolnění. Prostě je dělat chceme a můžeme.“ (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, s. 9, 2002)

1.1 Definice volného času

Pojem **volný čas** má mnoho definic, které se začaly formovat od 60. let 20 století ve spojitosti s dílem Dumazediereho. Velmi těžce lze vybrat jednu definici, která by byla nejlepší či nejpresnější.

Janiš (Janiš, 2009) ve své knize odkazuje na francouzského sociologa Joffre Dumazediera, který byl jednou z nejvýznamnějších osobností, která se začala zabývat studiem volného času. Ve svém díle vyslovil názor, že ziskem moderní společnosti není materiální zabezpečení, ale právě existence volného času, který ovlivňuje oblasti lidského života.

Pro Dumazediera je volný čas *„komplexem aktivit mimo pracovní, rodinné a společenské závazky (i mimo biofyzickou péči o vlastní osobu), jimiž se jedinec zabývá ze své vůle, aby si buď odpočinul, pobavil se nebo svobodně zdokonaloval svou tvůrčí kapacitu.“* (Janiš, s. 5, 2009)

Pedagogický slovník definuje volný čas jako *„čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“* (Průcha, Walterová, Mareš, s. 274, 2003)

Hofbauer ve své knize píše o volném čase jako o čase, kdy *„člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život“* (Hofbauer, s. 13, 2004)

1.2 Funkce volného času

Volný čas plní několik funkcí. Například francouzský sociolog Roger Sue (Hofbauer, 2004) vymezil 4 funkce volného času. Jedná se o funkce psychosociologická (uvolnění, zábava, rozvoj), funkce sociální (socializace, symbolická příslušnost k některé sociální skupině), terapeutická funkce a funkce ekonomická (pozitivní vliv na uplatnění člověka v profesní činnosti, výdaje účastníků vynakládané na aktivity volného času).

Například Horst W. Opaschowski (Hofbauer, 2004) za základní funkce považuje:

- rekreaci (zotavení a uvolnění)
- kompenzaci (odstraňování zklamání a frustrací)
- výchovu a další vzdělávání (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení)
- kontemplaci (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba)
- komunikaci (sociální kontakty a partnerství)
- participaci (podílení se, účast na vývoji společnosti)
- integraci (stabilizaci života rodiny a vrůstání do společenských organismů)
- enkulturaci (kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím sportu, umění, technických a dalších činností).

Volný čas je dobou dobrovolné a svobodné volby činností. Děti mají málo životních zkušeností, proto je žádoucí jejich volný čas pedagogicky ovlivňovat. Toto ovlivňování však musí být citlivé a nenásilné, nesmí být v rozporu s principem dobrovolnosti. Hlavními výchovnými činiteli, kteří ovlivňují volný čas dětí jsou rodiče, učitelé a vychovatelé. Značný je však vliv i vrstevníků. Děti tráví svůj volný čas v různých typech prostředí – ve škole, ve školských zařízeních, dětských organizacích, dalších institucích, na veřejných prostranstvích, doma. Volbu prostředí, kde se dítě po vyučování pohybuje, je žádoucí též ovlivňovat. Vedení dětí ke správnému hospodaření s volným časem je součástí výchovy ke zdravému životnímu stylu. Tato oblast výchovy zahrnuje ovlivňování způsobu využívání materiálních a sociálních podmínek při trávení volného času, chápání významu volného času a podporu aktivního využívání volného času. (Hájek, 2003)

Termín **výchova mimo vyučování** vymezuje Pávková (Pávková, 2008) v rámci funkcí volného času. Výchova mimo vyučování je specifická oblast výchovného působení, která plní funkci **výchovně-vzdělávací, preventivní, zdravotní a sociální**.

Do těchto 4 funkcí by se prakticky daly zařadit všechny funkce volného času, které vypracovali Roger Sue a Horst W. Opaschowski.

Na plnění **výchovně-vzdělávací funkce** je kladen zvláště velký důraz. Podle Janiše (Janiš, 2009) by se jednotlivé instituce měly podílet na ovlivňování schopností, morálních vlastností a zájmů dětí ve směru žádoucím pro ně i pro společnost. Velký důraz je zde kladen i na osobnost vychovatele, který se dětem v době jejich trávení volného času věnuje.

Funkce preventivní by měla zabránit nebo minimálně výrazně snížit riziko výskytu sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. Různorodé aktivity mohou být využívány v rámci primární, sekundární a terciární prevence.

Funkcí zdravotní se nemíní jen pozitivní vliv na zdraví fyzické, ale i vliv na psychickou a sociální pohodu. U dětí by měl být pozitivně ovlivněn jejich životní styl.

Funkce sociální by měla být zajištěna v době, kdy rodiče ještě nejsou doma z práce. Dále by vychovatelé a instituce měli podporovat vznik přirozených sociálních vztahů mezi dětmi, podporovat komunikaci a spolupráci mezi dětmi.

1.3 Formy výchovy ve volném čase

Formy výchovy ve volném čase vyplývají z charakteru jednotlivých zařízení, v nichž se realizují, můžeme je rozdělit dle různých hledisek.

Dle stupně organizovanosti: děti jsou **organizované** v různých útvarech pod přímým vedením pedagoga (zájmové útvary, kroužky, soubory, kluby, oddíly, oddělení školní družiny) nebo **spontánní činnosti**, kde zařízení pouze nabízí podmínky a prostředí (herny, volně přístupná sportoviště) pro trávení volného času, pedagog může činnosti ovlivňovat nepřímo – může navodit činnosti, motivuje, sleduje aktivity a zasahuje při ohrožení zdraví a bezpečnosti. (Hofbauer, 2003)

Výchova ve volném čase může probíhat ve **formálně ustanovených skupinách** (oddělení školní družiny, výchovné skupiny, zájmové útvary), nebo **individuálně** (práce s talentovanými jedinci v domech dětí a mládeže, zájmová výuka na hudební nástroj).

Formy výchovy lze také rozdělit podle míry pravidelnosti na **pravidelné a příležitostné**. (Macek, 2001)

1.4 Obecné požadavky na výchovu ve volném čase

Má-li být výchovně vzdělávací činnosti úspěšná, je nutné respektovat:

- **obecné pedagogické zásady:** zejména přiměřenosti, názornosti, vyzdvihování kladných rysů osobnosti, jednotného výchovného působení
- **požadavky výchovy ve volném čase:** pedagogické ovlivňování aktivit ve volném čase (cílené ovlivňování volnočasových aktivit motivací, nabídkou, pomůckami, prostředím), dobrovolnosti (ke které se váže nutnost cíleného a promyšleného motivování), aktivity (participace na účasti náplně organizovaného zájmového útvaru), zajímavosti a zájmovosti (vychází ze zájmu dětí), citovosti a citlivosti (vytváření a navozování kladných emocí), seberealizace, orientace na sociální kontakt. (Pávková, 2003)

2 Zájmové činnosti v institucích pro výchovu mimo vyučování a volný čas

Termín zájmové činnosti Pávková (Pávková, 2003) vymezuje jako nejdůležitější součástí obsahu výchovy mimo vyučování. Uspokojování, kultivace a rozvíjení zájmů, uspokojování potřeb a rozvoj specifických schopností jsou významné výchovné úkoly, které se podílejí na utváření životního stylu a hodnotové orientace člověka.

Zájmové činnosti příznivě ovlivňují efektivitu výchovy a vzdělávání. Umožňují prožívání kladných citů, poznávání vlastních možností. Podněcují, podporují a rozvíjejí samostatnost, tvořivost, zdravou společenskou aktivitu. Aktivní účastí na zájmových činnostech se děti učí plánovat činnosti a řešit vzniklé problémy, vytváří si dovednosti stanovit si cíl, promýšlet cesty k jeho dosažení, postupovat podle plánu, překonávat překážky a objektivně hodnotit výsledky vlastní činnosti.

Zájmové činnosti lze rozdělit na zájmové činnosti:

- **rukodělné činnosti** – rozvíjí manuální dovednosti a jemnou motoriku, napomáhají si osvojit pracovní postupy a představivost – práce s různými materiály, konstrukční práce, montáž a demontáž, stavebnice, šití, vaření...
- **technické činnosti** – rozvíjí konstrukční dovednosti, technickou představivost, smysl pro přesnost – modelářství, radiotechnika, audio a videotechnika...
- **přírodovědné činnosti** – seznamují s přírodními vědami, pěstují vztah k prostředí a dávají základ k jeho ochraně – pěstitelství, chovatelství, ekologie...
- **esteticko – výchovné činnosti** – formují vztah k estetickým hodnotám, rozvíjejí představivost, kreativitu, podporují emocionální složku osobnosti – výtvarné činnosti, hudební činnosti, film, literatura, tanec...
- **tělovýchova a sport** – rozvíjí fyzickou zdatnost, sebepoznání, vychovávají k toleranci a smyslu pro fair play – sportovní činnosti, turistika....
- **společenskovední** – rozšiřují poznatky o společnosti, její historii, tradici, jazykové znalosti – zájmové jazykové vzdělávání, historie, folklór, sběratelství...

Výchova ve volném čase probíhá zpravidla v rámci určité instituce. Podle Janiše (Janiš, 2009) má institucionalizovanost velikou výhodu v tom, že jeden pracovník může najednou ovlivnit mnoho dětí ve směru jejich žádoucího rozvoje a ve prospěch společnosti. Instituce poskytují dětem i pocit bezpečí a ochrany, kdy se je snaží chránit před negativními vlivy prostředí, které by mohlo ohrozit jejich příznivý vývoj.

Dle Pávkové „**základní vybavení regionu** tvoří relativně hustou síť zařízení s dobrou dostupností a přístupností bez různých organizačních omezení. Zabezpečují všechny základní funkce včetně funkce sociální. K těmto typům zařízení můžeme řadit školní družiny a školní kluby, jejichž činnost je převážně zaměřena na nabídku aktivit žákům školy po vyučování.

Vyšší vybavení regionu zajišťuje specializované funkce a pro jeho využívání se předpokládá vyšší stupeň motivace účastníků. Zájemci musí překonat větší vzdálenosti a větší měrou se podílet na krytí nákladů spojených s činností. Tato zařízení pokrývají větší spádovou oblast. Příkladem mohou být střediska pro volný čas dětí a mládeže. (Pávková, s. 111, 2002)

Pro kvalitní činnost zařízení výchovy mimo vyučování je nutné splnit podmínky:

- **personální** (vychovatel jako vzdělaná osobnost s velkou dávkou empatie, chutí s dětmi pracovat, který plní funkci rádce, konzultanta i diagnostika)
- **materiální** (účelově a účelně vybavené prostory heren a kluboven, možnost využívání sportovišť a tělocvičen, ale i volné prostory pro spontánní aktivity)
- **řídící a kontrolní** (zařízení výchovy mimo vyučování, zařazené rozhodnutím ministerstva školství mládeže a tělovýchovy do sítě škol a školských zařízení, mají oporu v právním vymezení své činnosti a ve státní dotaci na činnost. Proto plní povinnosti, které z toho vyplývají – plánují, o činnosti vedou dokumentaci, průběh činnosti je kontrolován a hodnocen). (Hofbauer, 2003)

2.1. Školní družiny

„Hlavním posláním ŠD je zabezpečení zájmové činnosti, odpočinku a rekreace žáků. Mimo činnosti výchovně vzdělávací plní ŠD (zejména z pohledu rodičů) částečně také funkci sociální, tj. dohled nad žáky po určitou dobu před nebo po skončení školního vyučování“. (Malach, s. 75, 2007)

Školní družiny se řídí vyhláškou MŠMT č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání a také vyhláškou MŠMT o školních družinách a školních klubech č. 87/1992 Sb. Primárně jsou určeny pro žáky 1. stupně ZŠ, ale v ojedinělých případech je možné, aby družinu navštěvoval i žák 2. stupně.

Dalším předpisem, kterým se provoz školních družin řídí, je řád školní družiny, který vydává ředitel školy.

Tento řád by měl obsahovat následující informace:

- provozní dobu školní družiny
- místo, kde bude činnost školní družiny realizována
- způsob, jakým budou žáci do družiny přihlašováni
- podmínky vyzvednutí žáka ze školní družiny
- jak bude zajištěna bezpečnost a ochrana žáků, kteří navštěvují družinu

Školní družiny jsou rozděleny do oddělení, maximální počet dětí v 1 oddělení je stanoven na 30.

Pávková (Pávková, 2007) uvádí, že činnost školní družiny navazuje specifickým způsobem na vzdělávací činnost základní školy. Není však přímým pokračováním vyučování, ani ho nenahrazuje. Týdenní a denní rozvrh činností je sestaven tak, aby vyhovoval požadavkům duševní hygieny. Zároveň musí režim vytvářet dobré podmínky pro uskutečňování výchovných záměrů pedagogů. Přitom je nezbytné, aby vyhovoval potřebám a zájmům dětí a respektoval jejich věkové zvláštnosti.

Školní družina by měla zejména nabízet následující činnosti:

- **Odpočinkové činnosti** plnící psychohygienické poslání (klidové hry, klidné zájmové činnosti, poslechové činnosti apod.)
- **Rekreační činnosti** sloužící k regeneraci sil. Převažuje v nich aktivní odpočinek s náročnějšími pohybovými prvky.
- **Zájmové činnosti** rozvíjející osobnost žáka. Umožňují žákům seberealizaci (popř. i kompenzaci možných školních neúspěchů). Mohou být kolektivní nebo individuální a mohou překračovat organizaci práce po odděleních. Školní družiny mohou organizovat zájmovou činnost v kroužcích i pro ostatní zájemce (nečleny ŠD) za úplatu. Vzhledem k věkovým zvláštnostem dětí mladšího školního věku, zejména k velké šíři a nestálosti zájmů, se výchovná činnost orientuje na co nejpestřejší strukturu zájmových činností a uspokojení velké potřeby pohybu.
- **Příprava na vyučování** zahrnuje okruh činností související s plněním školních povinností, není však legislativně stanovena jako povinná součást činnosti ŠD.

- **Získávání dalších doplňujících poznatků** při průběžné činnosti (např. vycházky, poslechové činnosti, práce s knihou, četba).

Janiš (Janiš, 2009) označuje za velmi problematickou otázku přítomnost počítačů v prostorách určených pro školní družinu. Pokud se počítače pod vedením zdatné vychovatelky stanou nástrojem, který bude pozitivně působit na počítačovou gramotnost, tak je vše v pořádku. Může se však velmi lehce stát, že počítače budou využity jen jako nástroj k zabavení dětí a pokud bude činnost na nich ponechána na dětech, tak to už v pořádku není. Rozhodně by však měla být snaha děti od počítače dostat a motivovat je pro pohybové činnosti, které mají pozitivní vliv na jejich zdravotní stav.

2.2. Školní klub

Jedním z hlavních rozdílů mezi školní družinou a školním klubem je cílová skupina z hlediska věku, na kterou se školní klub orientuje. Jsou to žáci 2. stupně základní školy. Zde už mohou pedagogičtí pracovníci určením vedením operovat s tím, že děti, které navštěvují školní klub, jsou více samostatné a jejich zájmová činnost je více specializována, protože jednotliví žáci už mají své zájmy více či méně vyhraněné. Dle Janiše (Janiš, 2009) to byl i hlavní důvod vzniku školních klubů, které se začaly utvářet během školního roku 1958/1959. Tehdy se ukázalo, že práce s dětmi ve školní družině se nedá přenášet na žáky od 6. do 9. třídy. U této věkové skupiny žáků již není tak důležitá sociální funkce. Školní klub by měl poskytovat co nejširší nabídku činností, na jejichž možné podobě by se měli podílet i žáci.

Pokud je školní klub součástí školy vede tuto pedagogickou dokumentaci:

- Přihláška (zápisový lístek)
- Přehled výchovně vzdělávací práce
- Docházkový sešit pro nepravidelnou docházku žáků
- Deník práce zájmových útvarů, pokud jsou zřízeny jako součást ŠK

Podle novely školského zákona č. 190/1993 Sb. může také školní klub zřizovat zájmové útvary i pro děti a další zájemce, nezapsané k pravidelné docházce do ŠK. Tato činnost je poskytována za úplatu, která může být použita na odměnu vedoucím kroužků nebo na jiné neinvestiční náklady. Vedením kroužků mohou být pověřeni vychovatelé ŠK, zaměstnanci školy či jiné způsobilé osoby. O zřízení kroužku rozhoduje ředitel.

2.3. Střediska volného času

Střediska volného času mají dva základní typy organizací. Prvním typem jsou domy dětí a mládeže, druhým typem jsou stanice zájmových činností. Střediska volného času jsou zařazovány do sítě škol a školských zařízení. Na základě tohoto zařazení vyplývá nárok na státní příspěvek na činnost. Zřizovatelem může být školský úřad, obec, církev, soukromý nebo jiný subjekt.

Náplň činnosti středisek volného času je stanovena vyhláškou MŠMT ČR z roku 1992 č. 432/1992 Sb., o střediscích pro volný čas dětí a mládeže. V paragrafu 2 byly stanoveny tyto činnosti:

Pravidelná zájmová činnost probíhá pravidelně v různých zájmových útvarech, které Pávková (Pávková, Hofbauer, Hájek, 2009) vymezuje následovně.

Kroužek je menší zájmový útvar, jehož činnost směřuje zpravidla na vnitřní obohacení členů, zaměřuje se na vnitřní život útvaru (např. rybářský kroužek, modelářský kroužek, čtenářský kroužek).

Jako **soubor** označujeme zájmový útvar, jehož činnost směřuje zpravidla k veřejné produkci výsledků činnosti (pěvecký, hudební, taneční, divadelní apod.). Zpravidla má závaznější strukturu a mívá více členů než kroužek.

Klub je zájmový útvar s volnější organizační strukturou a s možnou převažující receptivní činností členů (filmový klub).

Kurz má zpravidla omezenou délku trvání, ať už počtem setkání nebo časovou délkou. Výsledkem by měla být osvojená nějaká vědomost nebo dovednost. Úspěšný absolvent může získat i nějaký certifikát nebo osvědčení.

Na závěr činnosti útvarů ve školním roce bývá veřejnost – rodiče, přátelé i jiné děti – seznamována s výsledky práce útvaru formou výstav, vystoupení, ukázek získaných dovedností. Prezentace výsledků může mít i náborový charakter pro získání zájemců na příští školní rok.

Příležitostná zájmová činnost může vykazovat i jisté znaky pravidelnosti, není to však činnost průběžná. Může se jednat o tradiční zimní turnaje, zájezdy, exkurze apod. Tyto činnosti jsou pod dohledem pedagogického pracovníka a mají omezenou délku trvání. Tato činnost bývá též více otevřenou pro jedince, kteří nejsou zapsáni k činnostem v zařízení. Může se jednat i o příměstské tábory, které během prázdnin plní i funkci sociální a ochrannou.

Spontánní aktivity – to je nabídka činností, které jsou pedagogicky i organizačně ovlivňovány pedagogicky nepřímou. Spontánní činnosti nemají pevně stanovený začátek ani konec. Jsou

vymezeny pouze provozní dobou zařízení. Jsou přístupné všem zájemcům, např. otevřené dětské herny, čítárny, sportoviště, dopravní hřiště. Pedagog při těchto činnostech zajišťuje především bezpečnost tam, kde je to nutné, při některých aktivitách vystupuje jako rádce, konzultant nebo činnost motivuje.

Garance a organizace soutěží a přehlídek vyhlášených nebo doporučovaných MŠMT ČR.

Soutěže a přehlídky jsou součástí výchovně-vzdělávací práce středisek volného času. Organizace a zajištění soutěží jsou legislativně upraveny vyhláškou MŠMT ČR č.431/1992 Sb., o organizaci a financování soutěží a přehlídek žáků předškolních zařízení, škol a školských zařízení.

Prázdninová táborová činnost je organizovaná činnost s dětmi, mládeží i s rodiči s dětmi. Táborová činnost nemusí probíhat pouze o letních prázdninách, ale může být organizována i v rámci jiných prázdnin. Zpravidla se však jedná o pobyt delší než 5 dní mimo bydliště. Tyto akce se řídí i další vyhláškou Ministerstva zdravotnictví ČR č. 106/2001, která se týká zotavovacích akcí pro děti.

2.4. Základní umělecké školy

Základní umělecké školy poskytují nejen možnosti pro využívání volného času, ale i jakousi přípravu pro studium na dalších uměleckých školách. V současné základní umělecké škole existují čtyři obory – hudební, výtvarný, taneční a literárně-dramatický. Janiš (Janiš, 2009) zdůrazňuje, že někdy je však docházka a touha vyniknout v nějaké umělecké oblasti spíše přání rodičů než vnitřní motivací samotných dětí.

2.5. Jiné volnočasové instituce

O volný čas dětí a mládeže pečují také sdružení, která si podle svého zaměření kladou různé cíle vzdělávacího, výchovného nebo rekreačního zaměření.

2.5.1. Junák

„Posláním Junáka je působit na své dětské i dospělé členy a vést je k duchovní, mravní a tělesné zdatnosti tak, aby byli připraveni plnit své povinnosti vůči bližním, společnosti, vlasti. Skauting podporuje vlastenectví, je však zároveň celosvětovou organizací vedoucí k bratrství mezi národy, globální odpovědnosti a k překonávání úzkého nacionalismu. Prostředkem je činnost zaměřená zejména na turistiku a pobyt v přírodě, která junáky vychovává k praktickým dovednostem, družnosti a sebekázi.“ (Pávková, s. 143, 2002)

Dle Hofbauera (Hofbauer, 2004) je jedním z důležitých principů skautingu družinový systém. Výchovné působení probíhá především v malé skupině pěti až deseti dětí vedených dospívajícím rádcem. Tento systém využívá velkého vlivu vrstevnické skupiny a pozitivních vzorů věkově blízkých vedoucích.

2.5.2. Pionýr

„ Definuje se jako demokratické, dobrovolné, samostatné, na politických stranách, hnutích a ideologiích nezávislé sdružení dětí, mládeže a dospělých. Zabývá se vzdělávací, kulturněvýchovnou, zájmovou a solidární činností, obhajobou a uspokojováním zájmů a oprávněných potřeb dětí a ostatních členů sdružení. Činí tak prostřednictvím rozmanité pravidelné celoroční činnosti kolektivů různorodého věkového složení nebo zájmového zaměření.“
(Pávková, s. 144, 2002)

Pionýr nabízí bohatou soustavu místních, regionálních i celostátních přehlídek, soutěží, letních táborů otevřených i pro nečleny organizace, tím obohacuje volnočasový život nejen svým členům, ale také dalším dětem.

2.5.3. Sokol

Idea sokolství je založena na obětavosti v činnosti pro tuto organizaci a na připravenosti veřejně se angažovat na straně demokracie, práva a morálky. Sokolství vzniká za podmínek, kdy se členové, cvičitelé, trenéři a činovníci přihlásí k jeho morálním hodnotám a prosazují je podle svých možností ve své každodenní činnosti pro tělocvičnou jednotu, župu, obec.

Dřívější sokolské cvičení je dnes koncipováno jako všeobecná příprava pro děti a kondiční pro dospělé, v mnohém má ale ještě modernější ráz. Byla pozměněna forma i obsah, což si získává stále nové příznivce. Objevují se například různá cvičení při hudbě, aerobic, zumba, rokenrol, pořádají se soutěže ve všestranném víceboji pro děti i dospělé, turistické akce a soutěže, cvičení a výlety pro seniory atd.

Praktická část

3 Obec Žilina

Část mého výzkumu se uskutečnila v obci Žilina, kde jsem s dětmi v základní škole provedla dotazníkové šetření a mapovala nabídku zájmových činností ve školském zařízení, preferenci jednotlivých kroužků, případný zájem o další kroužky, které nejsou v nabídce školy.

Obec Žilina se nachází 10 km od města Kladna. Dnes má obec 286 domů, 806 obyvatel a dále se rozrůstá.

3.1 Základní škola Žilina

Základní škola v Žilině je neúplná škola málotřídního typu. Škola má 3 třídy a dvě oddělení školní družiny. I. třídu navštěvují žáci 1. ročníku, II. třídu žáci 2. a 5. ročníku a III. třídu žáci 3. a 4. ročníku. Provoz školní družiny je zajištěn ráno od 6:30 do 7:40 hod. a odpoledne od 11:40 do 16:00 hod. Ve všech učebnách jsou žákům i učitelům k dispozici počítače s internetem. Škola má k dispozici dvě interaktivní tabule v učebnách II. a III. třídy, které byly zakoupeny v rámci projektu „EU Peníze školám“. Pomůcky a vybavení školy je adekvátní potřebám učitelů i žáků a je průběžně dle finančních možností doplňováno a obměňováno. Škola využívá prostory školní zahrady v průběhu vyučování ke spoustě různých aktivit. Zahrada slouží také k trávení času žáků o některých přestávkách a v neposlední řadě v odpoledních hodinách je využita školní družinou. Součástí školy je tělocvična, která je přiměřeně vybavena sportovním náčiním. Škola nemá vlastní jídelnu, a proto žáci s vyučujícími docházejí na obědy do mateřské školy, která se nachází na společném školním dvoře. (www.zs.zilina-obec.cz)

Škola nabízí zájmové činnosti v rámci školní družiny. Zájmové činnosti zde probíhají formou kroužku. Z větší části kroužky navazují přímo na vyučování. Kroužky vedou paní učitelky, paní vychovatelka, rodiče a starší, plnoletí sourozenci dětí ze školy. Cena jednoho kroužku je 250 Kč na pololetí. Z vybraných peněz jsou hrazeny odměny vedoucím kroužků a pomůcky. Kroužky jsou po domluvě s paní vychovatelkou koncipovány tak, aby školní družina měla v pondělí a v pátek volný čas – bez kroužků – na svou činnost, celoroční hru.

Nabídka kroužků ve školním roce 2013/14

IQ Klub – kroužek má dvě skupiny, úterý 13:30 – 14:30 hod a 14.30 – 15.30 hod, kroužek vede maminka děvčete z 5. třídy

DYS Kroužek – středa 7:15 – 7:50, kroužek vede paní učitelka

Latinskoamerické tance – středa 13:30 – 14.45 hod, kroužek vede paní vychovatelka

Plstění suchou jehlou – středa 14:45 – 15:30 hod, kroužek vede paní učitelka

Počítače – kroužek má dvě skupiny, středa 12.45 – 13:30 hod mladší děti a 13:30 – 14:15 hod starší děti, kroužek vede bratr chlapce z 2. třídy

Základy německého jazyka – středa 12.45 – 13:30 hod, kroužek vede paní učitelka

Fotbal + florbal – středa 14:15 – 15:15 hod, kroužek vede bratr chlapce z 3. třídy

Keramika – čtvrtek 13:00 – 13:45 hod, kroužek vede maminka děvčete ze 4. třídy

Pečení – čtvrtek 13:45 – 14:30 hod, kroužek vede paní školnice

Hra na flétnu – ve spolupráci se ZUŠ Kladno – individuální domluva

3.2. Spolky a sdružení v obci Žilina

V obci Žilina aktivně pracují občanská sdružení, která připravují pro děti velmi rozmanité využití volného času. Nespadají však do školských zařízení pro zájmové vzdělávání.

3.2.1. Sbor dobrovolných hasičů Žilina

Sbor dobrovolných hasičů byl založen 10. února 1895. V současné době má sbor okolo 50 členů, z toho 12 mužů tvoří výjezdovou jednotku. V roce 2007 byl založen **Kroužek mladých hasičů**, do kterého chodí 25 dětí ve věku 6 – 15 let. Kroužek má schůzky každé úterý v hasičárně od 16 do 18 hod. Děti z kroužku se zúčastňují celorepublikové soutěže v požárním sportu Plamen. Cílem soutěže je rozvíjet dětské znalosti, dovednosti a vědomosti v oblasti požární ochrany.

3.2.2. Sokol Žilina

Sokol Žilina aktivně přispívá ke sportovnímu, kulturnímu a společenskému dění v obci. Sokol se zaměřuje na **pravidelná cvičení** nejmenších dětí, dětí školou povinných i dospělých. Na jaře a na podzim se pravidelně hrají turnaje v nohejbale, turnaje ve stolním tenise a šachové turnaje. Každé září probíhá pravidelně pochod „ Do Žiliny bez pasu“. Sokol Žilina pořádá taneční zábavy a Sokolský ples, kde jako předtančení vystupuje kroužek latinskoamerických tanců ze základní školy. (www.zilina-obec.cz)

3.2.3. Obecní knihovna v Žilině

Obecní knihovně v Žilině byla založena v roce 1892. Obecní knihovna přispívá hlavně ke kulturnímu dění v obci. Knihovna je otevřena dva dny v týdnu, ve čtvrtek a v neděli. Knihovna nabízí mnoho **akcí pro děti**, spojených se čtením, např. Noc s Andersenem, Čtení sluší každému,

Měsíc čtenářů – večerní čtení v kostele, Týden knihoven, Den pro dětskou knihu, Focení s nejoblíbenější knihou, Pálení čarodějnic apod. V knihovně je pro děti i dospělé veřejně přístupný internet. (www.knihovnazilina.unas.cz)

3.2.4. Ostatní spolky a sdružení

Jak již bylo v úvodu kapitoly řečeno, v obci Žilina pracuje mnoho občanských spolků nebo sdružení, které nabízí dětem aktivity ve volném čase.

Ráda bych ještě zmínila další:

Tenisový klub Žilina

SK VELC Žilina

Myslivci

Rybáři Žilina

4 Město Kladno

Druhá část mého výzkumu se uskutečnila ve městě Kladně, kde jsem s dětmi v základní škole také provedla dotazníkové šetření, mapovala nabídku zájmových činností ve škole, preferenci jednotlivých kroužků, případný zájem o další kroužky, které nejsou v nabídce školy. Další školské zařízení na území města Kladna je Labyrint – SVČ, které také nabízí zájmové vzdělávání. Základní umělecké školy jsou také školská zařízení, která poskytují zájmové vzdělávání.

Město Kladno je statutární město ve středních Čechách, s téměř 70 tisíci obyvateli je největším městem Středočeského kraje. Kladno je třinácté největší město České republiky.

(www.wikipedia.cz)

4.1 Základní škola Doberská 323, Kladno 4

Základní škola Doberská je úplnou základní školou, která má 9 ročníků. Celkový počet dětí je 380. Všechny velké třídy jsou třídami kmenovými a pro 2. stupeň i odbornými pracovními (pracovna fyziky, chemie, přírodopisu, zeměpisu, dějepisu a informatiky). Škola je profilována na zdravý životní styl, který je doplněn rozšířenou výukou tělesné výchovy na 3 hodiny týdně. Školní družinu navštěvuje 80 dětí od 1. do 4. třídy, děti jsou rozděleny do 4. oddělení. Ranní provoz družiny 6:30 – 8:00 hod a odpolední provoz 11:35 – 17:30 hod. (www.6zskladno.cz)

Škola nabízí zájmové činnosti v rámci školní družiny. Zájmové činnosti zde probíhají formou kroužku – jmenují se Školní kluby, ale v běžném provozu se nazývají kroužky. Z větší části školní kluby také přímo navazují na vyučování. Školní kluby vedou pouze učitelé. Cena jednoho klubu je 200 Kč na pololetí. Z vybraných peněz jsou také hrazeny odměny vedoucím kroužků a pomůcky.

Nabídka Školních klubů ve školním roce 2013/14

Basket 2. - 4. třída – pondělí 13:25 – 14:10 hod, vede pan učitel

Anglický jazyk pro 1. třídu – úterý 11:55 – 12:40 hod, vede paní učitelka

Anglický jazyk pro 2. třídu – středa 12:45 – 13:30 hod, vede paní učitelka

Počítačové hry pro 2. třídu – čtvrtek 12:35 – 13:20 hod, vede paní učitelka

Zdravotnický kroužek – středa 13:35 – 14:10 hod, vede paní učitelka

Výtvarný kroužek – úterý 13:00 – 13:45 hod, vede paní učitelka

Český jazyk a matematika pro 5. B – středa 13:45 – 14:30 hod, vede paní učitelka

Čtení 2. A – pondělí 11:40 – 12:25 hod, vede paní učitelka

Čtení 2. B – pondělí 11:40 – 12:25 hod, vede paní učitelka

Hra na flétnu – pátek 13:00 – 13:45 hod, vede paní učitelka

Míčové hry 3. - 5. třída – 13:50 – 14:35 hod, vede pan učitel

4.2. Labyrint SVČVS Kladno

Labyrint – středisko volného času, vzdělávání a služeb Kladno je státní školské zařízení zařazené do rejstříku škol a školských zařízení MŠMT ČR. Jeho zřizovatelem je Středočeský kraj. Je příspěvkovou organizací s působností především ve městě Kladně a přilehlém kladenském regionu. Je otevřeným školským zařízením s celoročním provozem. Nabízí aktivní využití volného času pro všechny věkové kategorie od předškolního věku až po dospělé. Poskytuje všechny formy zájmového vzdělávání ve smyslu školského zákona a vyhlášky o zájmovém vzdělávání. Poskytuje metodickou, odbornou, popřípadě materiální pomoc účastníkům zájmového vzdělávání, školám a školským zařízením a občanským sdružením pracujících s dětmi a mládeží. Připravuje výukové programy pro školy a občanská sdružení. Organizuje ve spolupráci s Krajským úřadem Středočeského kraje soutěže, olympiády a přehlídky. Zapojuje se do různých regionálních, krajských a republikových projektů. Zapojuje se do prevence sociálně patologických jevů. Zaměřuje se na stále se měnící potřeby a zájmy účastníků. Připravuje účastníky na smysluplné využívání volného času. Spolupracuje s rodiči a dalšími organizacemi.

Labyrint provozuje činnost ve třech budovách v Kladně a na Turistické základně Labyrintu v Libušíně. Budovy nemají bezbariérový přístup. Pro poskytování zájmového vzdělávání jsou využívány také tělocvičny základních škol v Kladně a ve Smečně, Sokolovna v Kamenných Žehrovicích, prostory divadla Lampion a Domu kultury a jízdárna v Libušíně.

Zájmové vzdělávání se podle § 111 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a vyhlášky 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání v Labyrintu – středisku volného času, vzdělávání a služeb Kladno **uskutečňuje těmito formami**: pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činností (zájmové kroužky, kluby kurzy), příležitostnou výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činností (akcemi pro širokou veřejnost), táborovou činností a další činností spojenou s pobytem jak v místech, kde SVČ vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání SVČ, tak i mimo tato místa, osvětovou činností včetně shromažďování a poskytování informací pro děti, žáky a studenty, popřípadě i další osoby a vedení k prevenci sociálně patologických jevů, individuální práci, zejména vytvářením podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů, využitím otevřené nabídky spontánních činností, péči o nadané děti, žáky a studenty prostřednictvím vzdělávacích programů,

kurzů, organizováním soutěží a přehlídek dětí a žáků, a to ve spolupráci se školami a dalšími institucemi.

Labyrint každoročně organizuje cca 100 zájmových kroužků. Dle svého katalogu kroužků řadí:

- Hudba, tanec, zpěv – nabídka 40 kroužků např. taneční kroužky, hra na hudební nástroj, hudební příprava...
- Jazyky – nabídka 29 kroužků – výuka anglického, německého, ruského a španělského jazyka, konverzace...
- Klubové činnosti – nabídka 23 kroužků – bridž, detektivní kroužek, stolní hry, IQ klub...
- Kultura – nabídka 3 kroužky – divadelní kroužky
- Přírodověda – nabídka 5 kroužků – astronomové, bylinky a koření, zábavné pokusy...
- Region – nabídka 6 kroužků – aerobik, cvičení, florbal
- Rukodělné činnosti – nabídka 24 kroužků – aranžování, barvínek, keramika....
- Sport – nabídka 32 kroužků – badminton, florbal, lukostřelba...
- Technika – 12 kroužků – digitální fotografie, výpočetní technika...
- Turistika, příroda – nabídka 3 kroužky – turistické kroužky
- Žánrově nezařazené činnosti – nabídka 16 kroužků – airsoft, vaření...

4.3. Základní umělecké školy

V Kladně se nachází dvě základní umělecké školy.

Základní umělecká škola, Moskevská 2929, Kladno - Rozdělov, je součástí výchovně - vzdělávací soustavy; je zařazena do sítě škol.

V ZUŠ se vyučuje pouze hudební obor. ZUŠ připravuje též žáky pro další studium na konzervatořích, středních a vysokých pedagogických školách s hudebním zaměřením. Vyučování probíhá podle učebních plánů a učebních osnov schválených MŠMT ČR. Na škole působí žákovský flétnový a smyčcový komorní soubor. Škola organizuje interní a veřejná žákovská vystoupení, učitelské koncerty, hudební pořady pro základní školy a MŠ, spolupracuje na kulturních pořadech města Kladna. Žáci se zúčastňují soutěží ZUŠ vyhlášených ministerstvem školství. (www.zus2kladno.cz)

Základní umělecká škola, 5. května 1870, Kladno, zahrnuje všechny obory výuky: hudební, výtvarný, dramatický i taneční. Kromě hlavního působiště v ul. 5. května 1870 má škola pobočku také v Hostivici a v Žilině.

Žáci každým rokem reprezentují školu na krajských i celostátních soutěžích a dosahují zde vynikajících výsledků. S uznáním lze také hodnotit veřejnou činnost školy, která svými koncerty a vystoupeními obohacuje kulturní a umělecký život nejen města Kladna. (www.zuskladno.cz)

5 Metodologie výzkumu

5.1 Cíl a metoda výzkumu

Cílem výzkumného šetření je zmapovat nabídku zájmových činností ve školských zařízeních na vesnici i ve městě. Zjistit preferenci kroužků, případný zájem o jiné kroužky potvrdit či vyvrátit, mnou stanovené hypotézy:

H 1: Nabídka zájmových činností je menší na vesnici, než ve městě.

H 2: Děti, které žijí na vesnici, mají menší zájem o zájmové aktivity, než děti, které žijí ve městě.

H 3: Zájmy dětí, které žijí na vesnici, se shodují se zájmy dětí, které žijí ve městě.

5.2 Metoda šetření

Pro výzkumné šetření jsem použila explorační metodu - dotazník, který jsem pro tento účel vypracovala. Metodu dotazníku jsem použila jako jedinou a využila ji pro vyhodnocení šetření.

V úvodu dotazníku jsem děti požádala o přesné a pravdivé odpovědi. Oslovení respondenti byli seznámeni s tím, že je dotazník anonymní, což znamená, že nemají uvádět svá jména. Stručně bylo popsáno, za jakým účelem dotazník vyplňují.

Dotazník byl sestaven z 9 otázek. Byly použity otázky uzavřené, polouzavřené a otázky otevřené.

5.3 Charakteristika zkoumaného vzorku

Výzkumného šetření se zúčastnilo 40 dětí ze Základní školy v Žilině a 40 dětí ze Základní školy v Kladně. Jedná se o děti z 1. stupně. Věkový údaj 7 – 11 let.

5.4 Průběh šetření

O svém záměru, požádat děti o vyplnění dotazníků, jsem informovala ředitelky škol, obě mé žádosti vyhověly. Výzkumné šetření se uskutečnilo v měsíci lednu a únoru roku 2014 na základních školách.

Obou šetření jsem byla osobně přítomna, připravena zodpovědět případné dotazy. Děti se nejvíce ptaly na otázku číslo 9, kterým činností se rád věnuješ ve volném čase. Ujišťovaly se, zda mohou opravdu napsat, co dělají.

Děti byly časově omezeny jednou vyučovací hodinou, dotazníky stihly všechny vyplnit v limitu.

Děti pracovaly ochotně a zodpovědně.

Nikdo neodmítl dotazník vyplnit, tím byla zajištěna 100% návratnost.

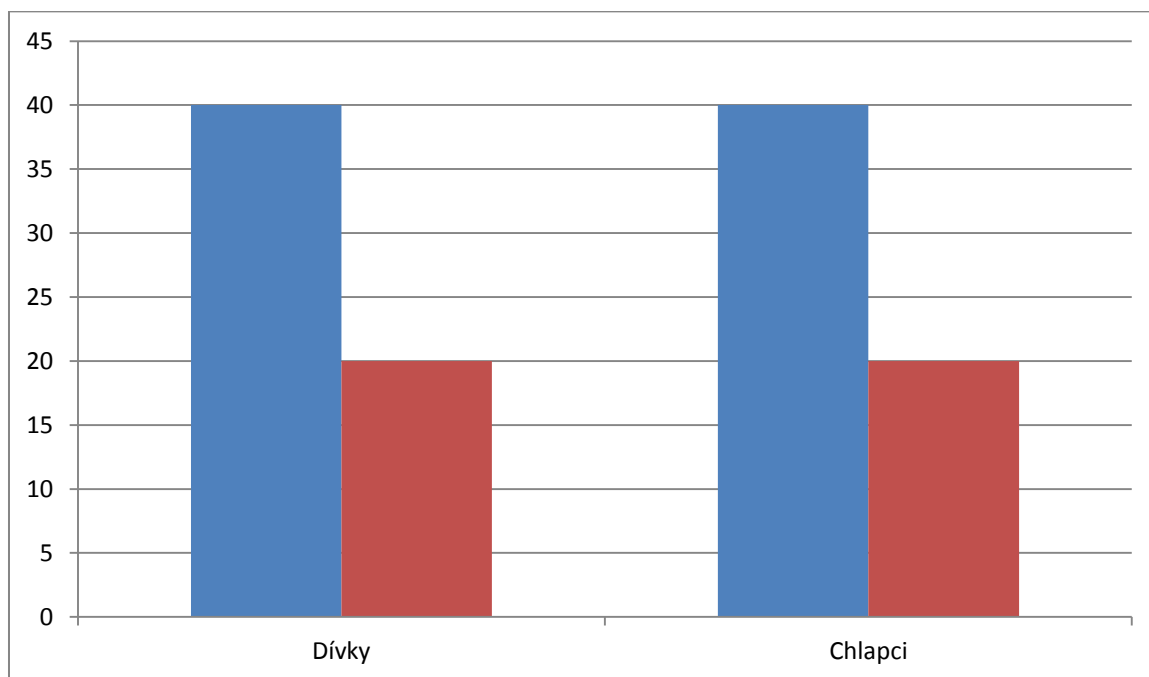
6 Analýza a interpretace dat

6.1 ZŠ Žilina

Dotazník vyplnila celá škola – malotřídní škola 1. - 5. ročník 40 dětí.

Položka č. 1

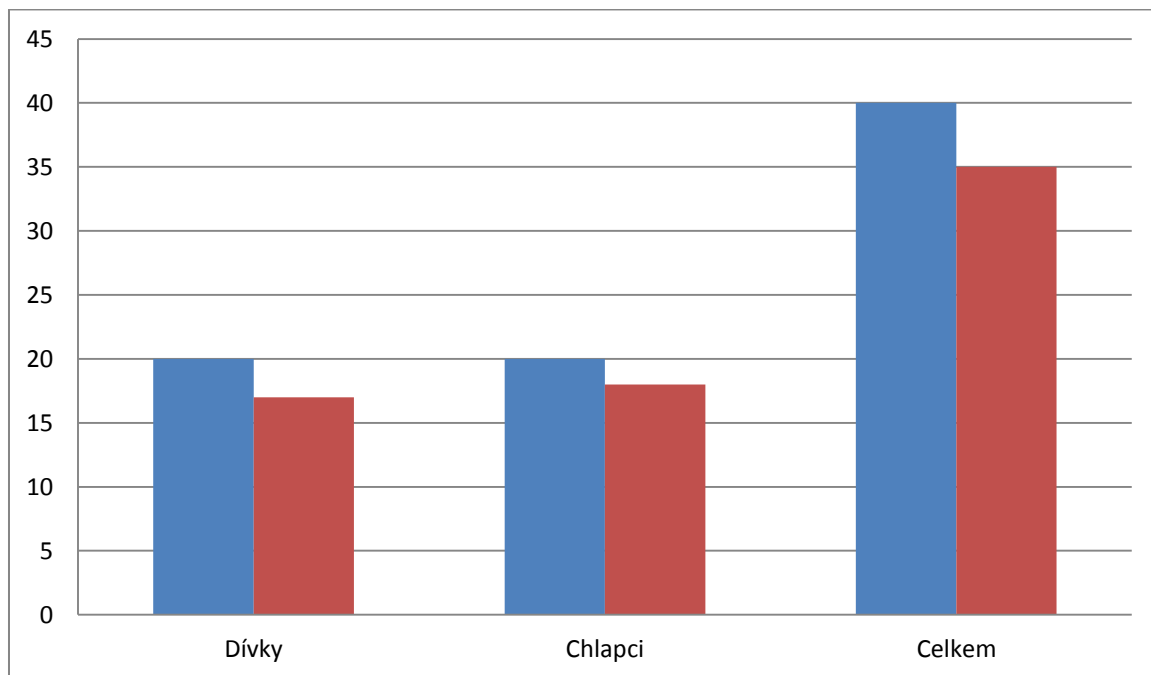
Pohlaví dětí:

První položka vymezovala pohlaví respondentů. Výzkumného šetření se celkem zúčastnilo 40 dětí, z toho bylo 20 chlapců a 20 dívek. V procentuálním vyjádření se jedná o poměr 50%: 50%.

Položka č. 2

Navštěvuješ ve volném čase nějaký kroužek ve škole?

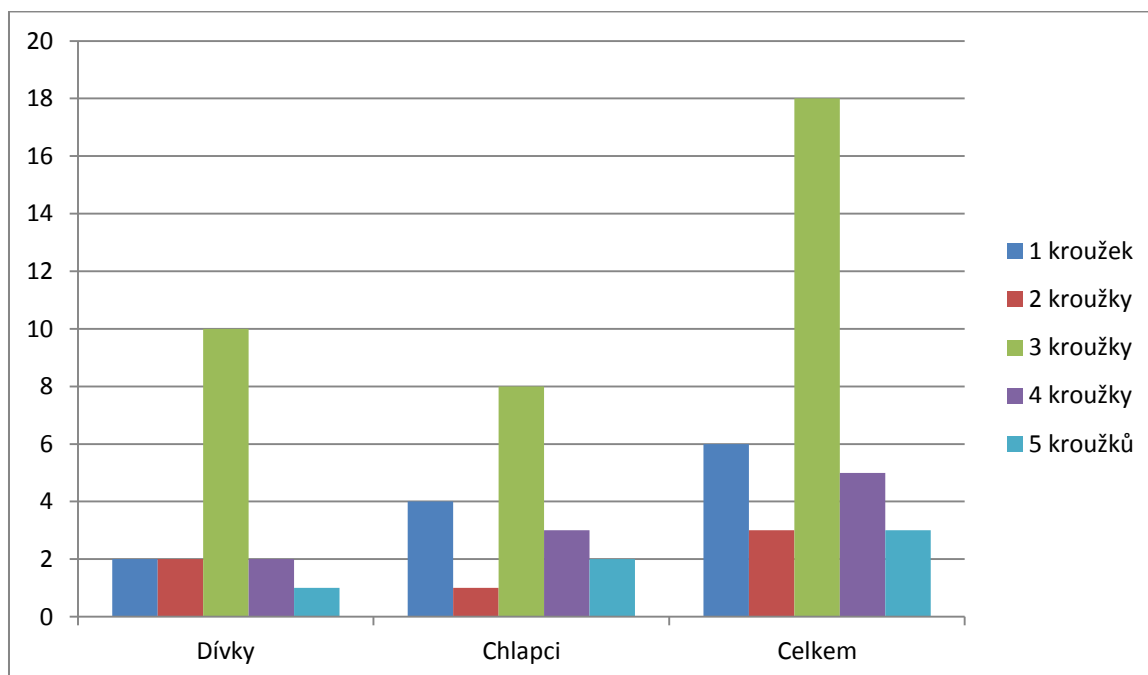

Z celkového počtu 40 dotazovaných navštěvuje alespoň jeden kroužek ve škole 35 děti (87,5%).

Z celkového počtu chlapců 18 (90%) a z celkového počtu děvčat 17 (85%).

Položka č. 3

Pokud ano, napiš, prosím, číslicí kolik.

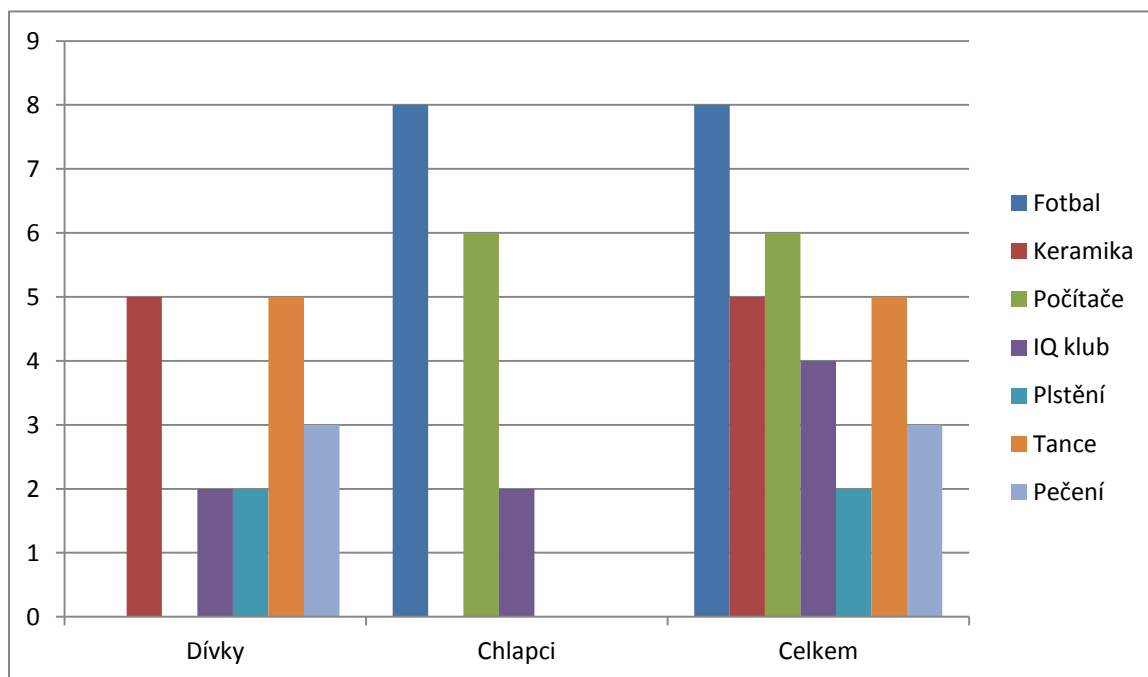

Z grafu lze vyčíst, že nejčastěji volenou odpovědí u dětí byla odpověď, že navštěvují ve škole 3 kroužky. Dívky tuto odpověď volily v 58% (10), chlapci ve 44% (8). 11,6% dívek navštěvuje ve škole 1 kroužek (2), 11,6% dívek navštěvuje ve škole 2 kroužky (2) a shodný počet 11,6% (2) dívek navštěvuje ve škole 4 kroužky. Jedna dívka ve škole navštěvuje 5 kroužků 5,8% (1).

U chlapců je situace následující. 1 kroužek ve škole navštěvuje 22% (4), 2 kroužky navštěvuje 5,5% (1), čtyři kroužky navštěvuje 16,5% (3) a 5 kroužků navštěvuje 11% (2).

Položka č. 4

Napiš 1 kroužek, který ve škole nejraději navštěvuješ a proč?

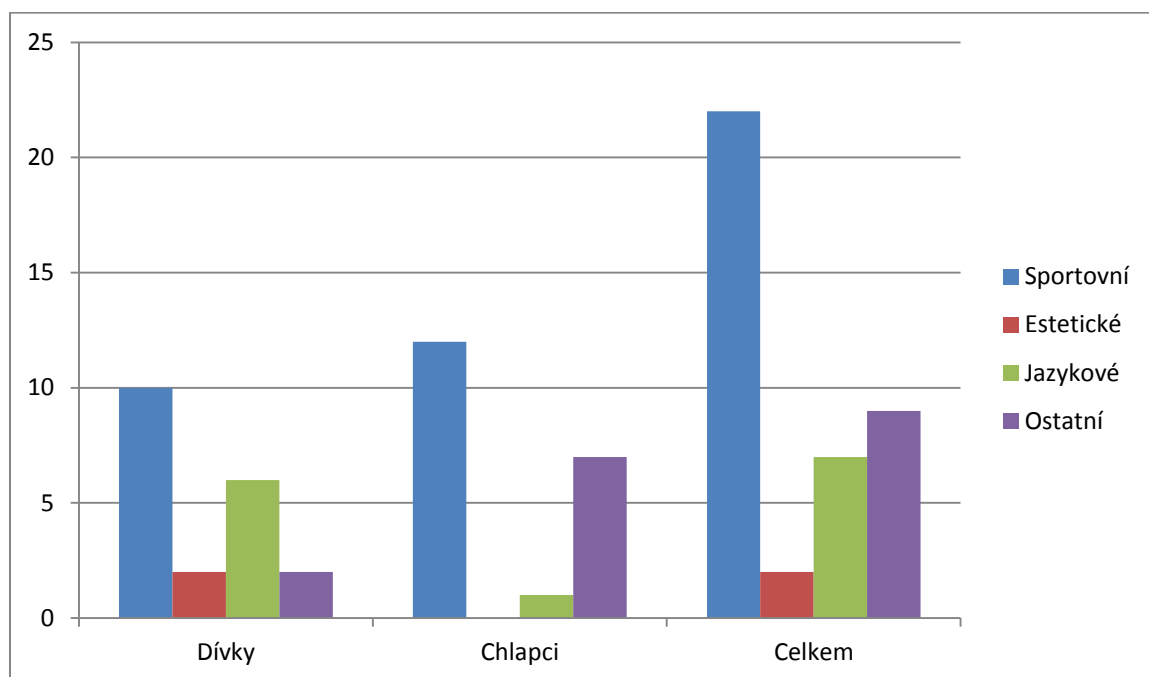

Ze zpracovaných dat jednoznačně vyplývá, že dívky preferují kroužky keramiku 29% (5) a shodně kroužek tanců 29% (5). Z odpovědí proč dívky uváděly, že rády tvoří, rády tancují, kroužek vede milá vedoucí a chodí do něj kamarádka. 17,4% (3) volilo kroužek pečení – proč – např. naučí se něco nového, baví mě. Shodný počet 11,6% (2) měly kroužky plstění a IQ klub. Z důvodu – proč – naučím se něco nového, zajímavého, baví mě to, je tam legrace.

Chlapci jednoznačně preferovali kroužek fotbalu 44% (8) důvod proč – baví mě, je super, jsou tam kamarádi, trenér. Kroužek počítačů zvolilo 33% (6) důvod proč – naučím se něco nového, hrajeme tam hry, chodí tam kamarádi. Kroužek IQ klub zvolilo 11% (2) důvod proč – baví mě dělat pokusy, je tam legrace.

Položka č. 5

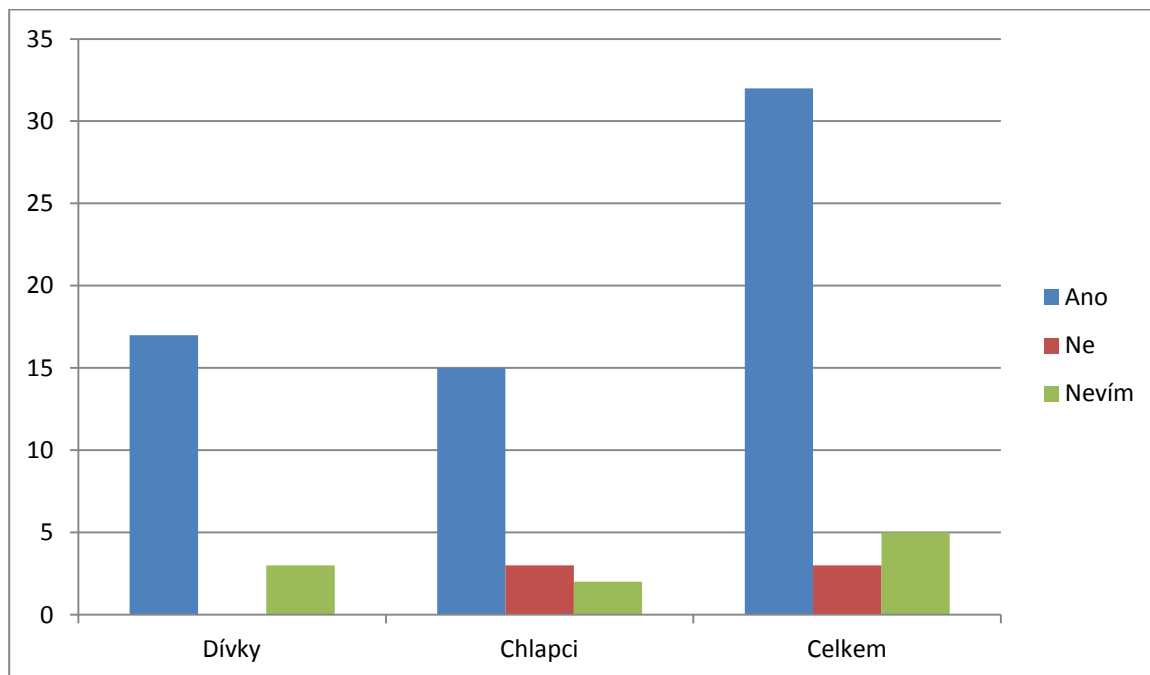
Který kroužek ti ve škole chybí?

V grafu nalezneme odpovědi na otázku, který kroužek ti ve škole chybí. Dívky volily 50% (10) kroužky sportovní – volejbal, plavání, jezdectví, bruslení.... 30% (6) děvčat napsalo kroužky jazykové – konverzace v anglickém jazyce, ruský jazyk...10% (2) chybí kroužky estetické – výtvarný kroužek a šití a 10% (2) chybí kroužek v kategorii ostatní – turistika, geocaching. Chlapci volili také jednoznačně kroužky sportovní 60% (12) – hokejbal, plavání, bruslení.... Další variantu ostatní zvolilo 35% (7) – airsoft, počítačové hry...1% (1) chlapec zvolil variantu jazykový kroužek – španělský jazyk.

Položka č. 6

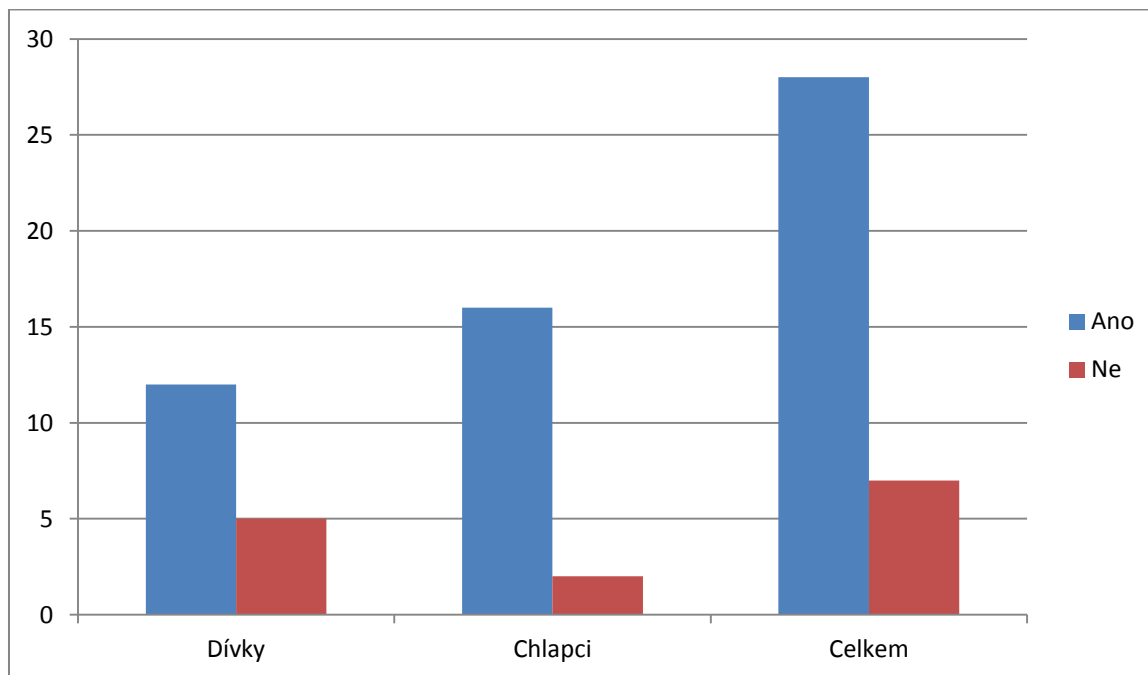
Myslíš, že ve škole máte dostatečný počet kroužků?

Z grafu jednoznačně vyplývá, že většina dětí si myslí, že mají ve škole dostatečný počet kroužků. Dívček si to myslí 85% (17). Pouze 15% (3) neví, zda je počet kroužků dostatečný. U chlapců je počet obdobný, 75% (15) si myslí, že je počet kroužků dostatečný, 15% (3) si myslí, že počet kroužků není dostatečný a 10% (2) neví.

Položka č. 7

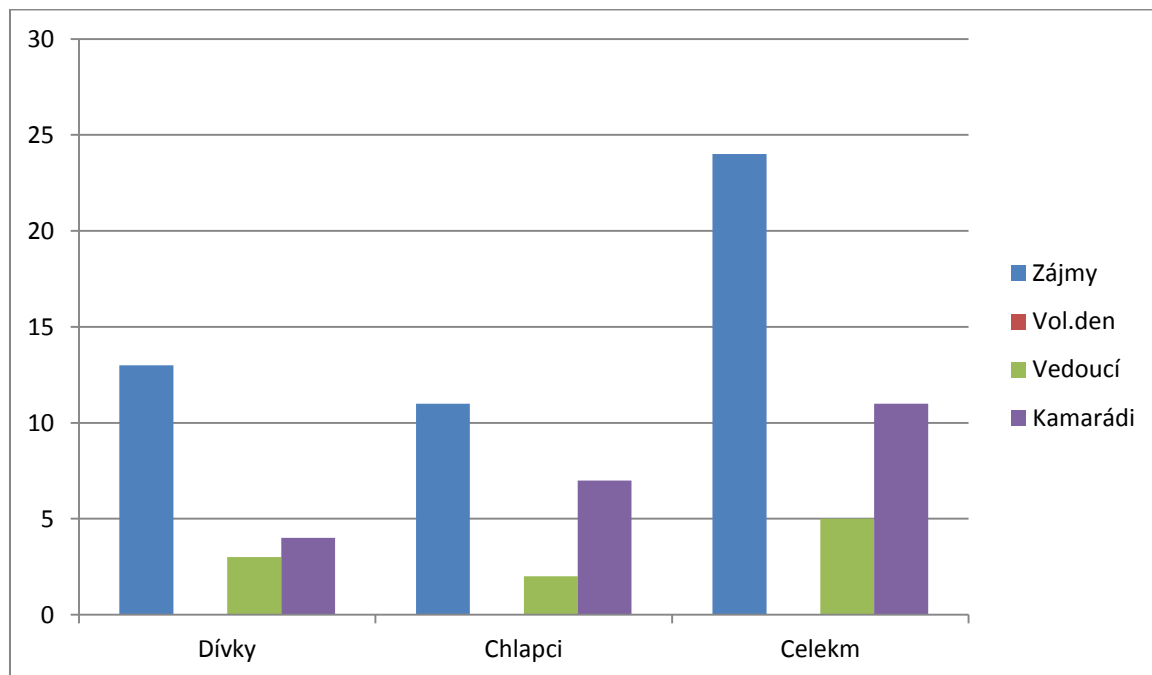
Navštěvuješ kroužek někde jinde, než ve škole?

Z grafu vyplývá, že většina dětí navštěvuji kroužek i mimo školu. Dívek se to týká v 66% (12) a navštěvuji kroužky především hasiče, aerobik, jezdeckví. Ne odpovědělo 29% dívek (5). Chlapci navštěvuji kroužek i mimo školu v 88% (16), navštěvuji především fotbal, hasiče a rybářský kroužek. Ne odpovědělo 11,6% (2) chlapců.

Položka č. 8

Podle čeho si vybíráš kroužky? Vyber jednu možnost.

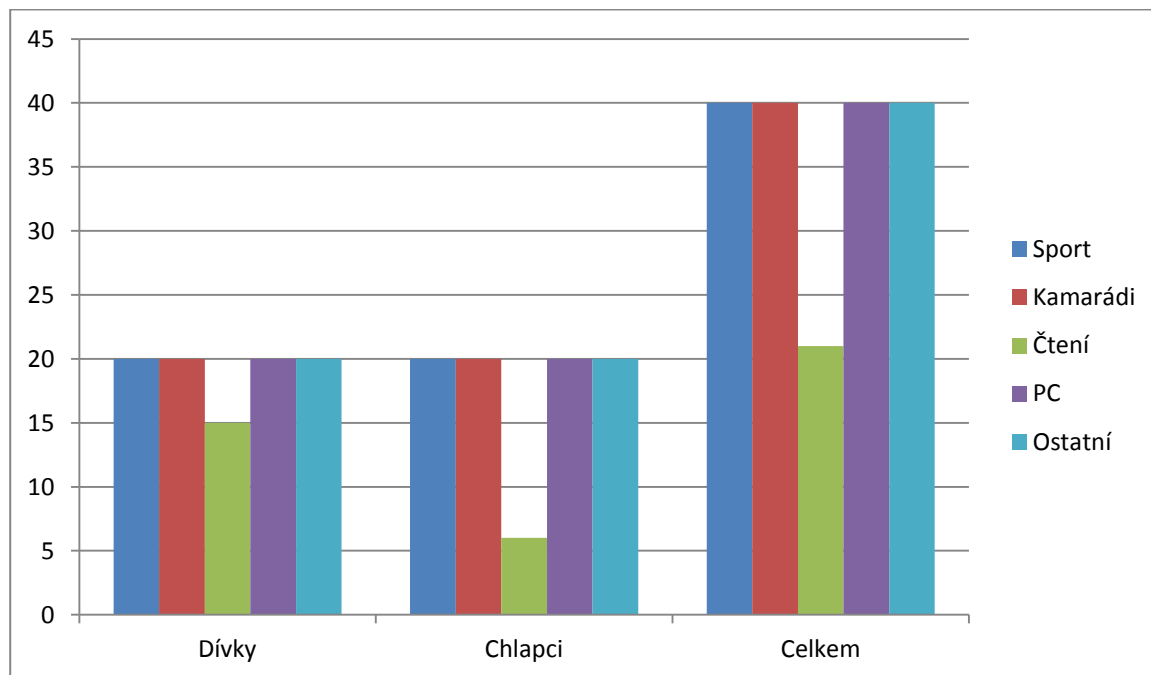

Z grafu lze vyčíst, že nejčastěji volenou odpovědí u dětí byla odpověď, že si kroužky vybírají podle zájmů. U dívek teda odpověď zazněla v 65% (13). Volba kroužku podle vedoucího kroužku byla v 15% (3) a 20% (4) dívek si vybírá kroužky podle kamarádů.

Chlapci si vybírají kroužky podle zájmů v 55% (11). Podle vedoucího kroužku byla volba v 15% (3) a kamarádi ovlivní výběr kroužku v 35% (7).

Položka č. 9

Kterým činností se rád věnuješ ve volném čase? Vypiš, prosím, alespoň 4 činnosti.

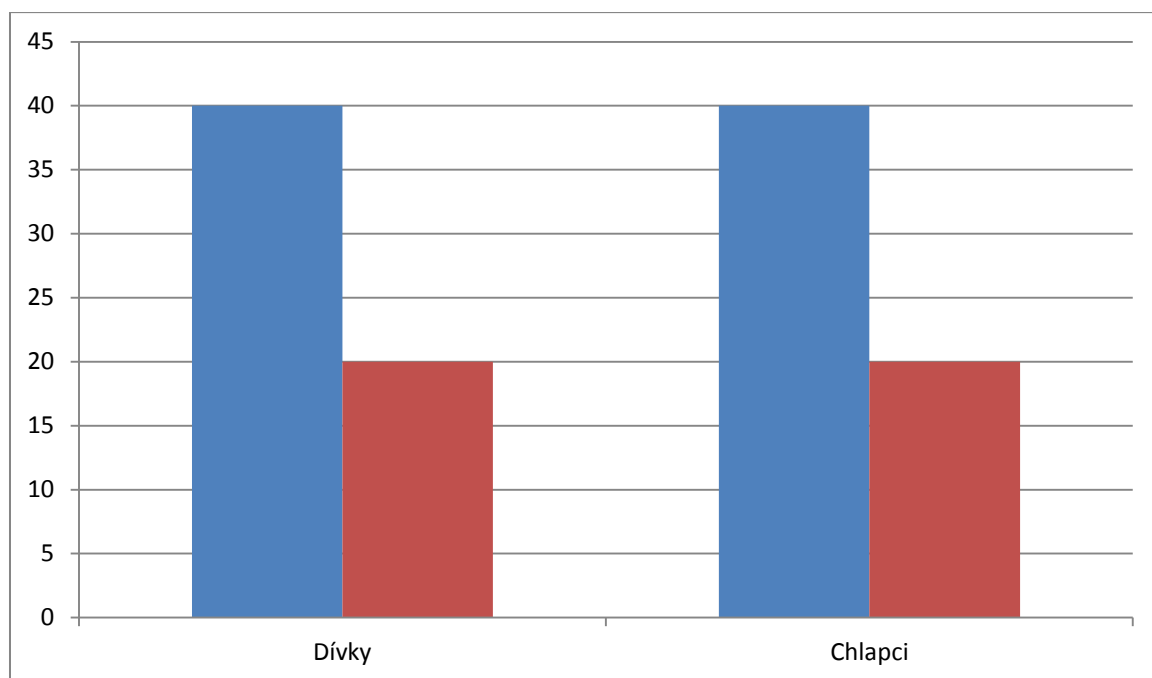
Otázku, kterým činností se rád věnuješ ve volném čase, jsem převedla do pěti kategorií – sport, kamarádi, čtení, počítač a vše ostatní. Jak z grafu vyplývá 100% (20) chlapců i dívek se ve svém volném čase věnuje sportu, kamarádům, počítačům a kategorii ostatní. Pouze v kategorii čtení se grafy poměrně lišily. Dívky se věnují četbě v 70% (14), chlapci pouze v 30% (6).

6.2 ZŠ Kladno

Ze základního souboru dětí (3 třídy 1. stupně) jsem náhodným výběrem – losováním, vybrala skupinu 20 dívek a 20 chlapců.

Položka č. 1

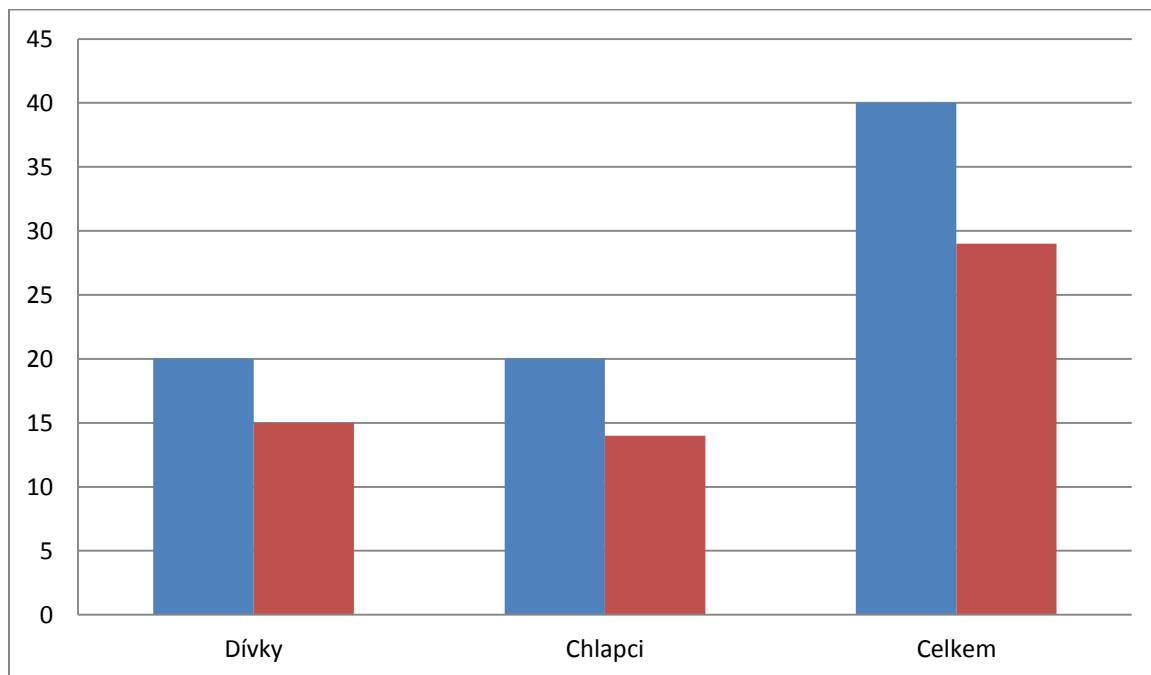
Pohlaví dětí:

První položka vymezovala pohlaví respondentů. Výzkumného šetření se celkem zúčastnilo 40 dětí, z toho bylo 20 chlapců a 20 dívek. V procentuálním vyjádření se jedná o poměr 50%: 50%.

Položka č. 2

Navštěvuješ ve volném čase nějaký kroužek ve škole?

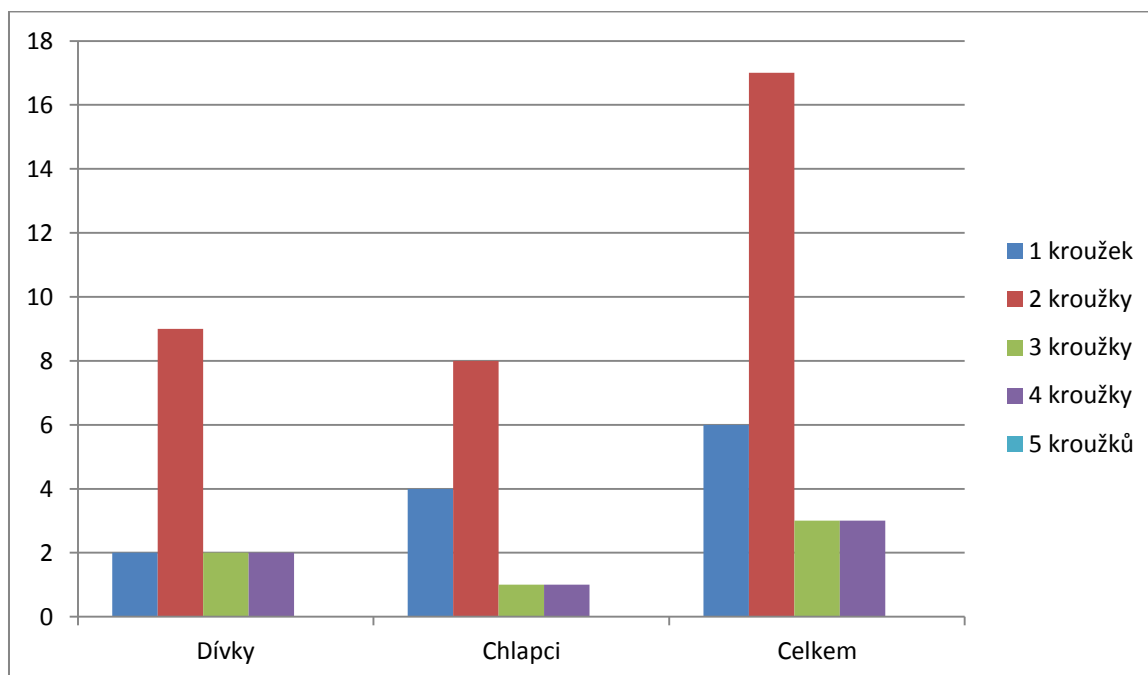

Z celkového počtu 40 dotazovaných navštěvuje alespoň jeden kroužek ve škole 29 dětí (72,5%).

Z celkového počtu chlapců 14 (70%) a z celkového počtu děvčat 15 (75%).

Položka č. 3

Pokud ano, napiš, prosím, číslicí kolik.

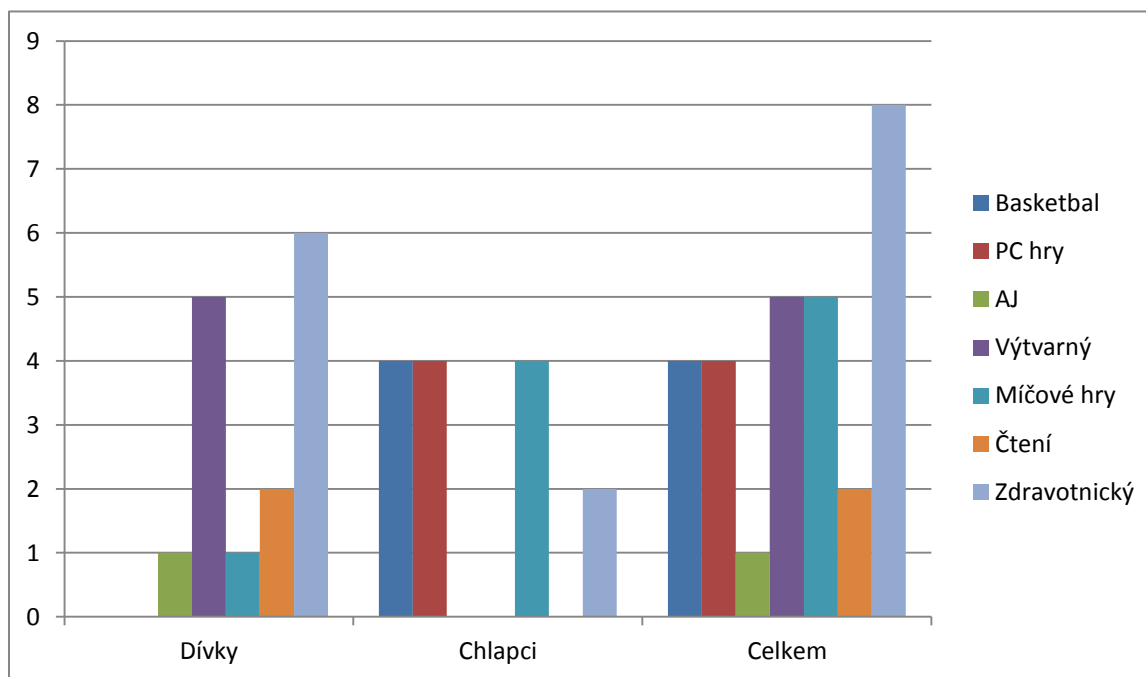

Z grafu lze vyčíst, že nejčastěji volenou odpovědí u dětí byla odpověď, že navštěvují ve škole 2 kroužky. Dívky tuto odpověď volily v 59,4% (9), chlapci ve 56,8% (8). 13,2% dívek navštěvuje ve škole 1 kroužek (2), 13,2% dívek navštěvuje ve škole 3 kroužky (2) a shodný počet 13,2% (2) dívek navštěvuje ve škole 4 kroužky. Žádná dívka ve škole navštěvuje 5 kroužků.

U chlapců je situace následující. 1 kroužek ve škole navštěvuje 28,4% (4), 2 kroužky navštěvuje 56,8% (8), 3 kroužky navštěvuje 7,1% (1) a 4 kroužky navštěvuje 7,1% (1). Žádný chlapec nenavštěvuje ve škole 5 kroužků.

Položka č. 4

Napiš 1 kroužek, který ve škole nejraději navštěvuješ a proč?

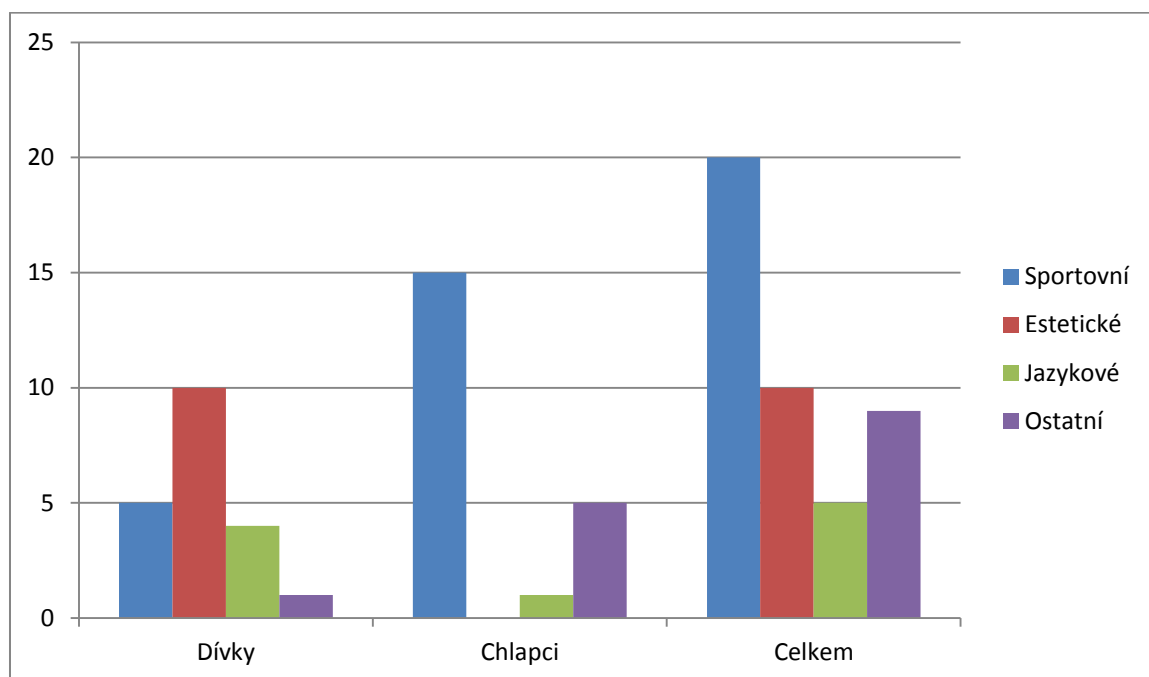

Ze zpracovaných dat jednoznačně vyplývá, že dívky preferují kroužky zdravotnický 39,6% (6) a kroužek výtvarný 33% (5). Z odpovědí proč dívky uváděly, že rády se rády učí pomáhat druhým, chtějí vědět, jak se zachovat, je na kroužku legrace, také rády tvoří, kroužek vede super vedoucí a chodí do něj kamarádka. 13,2% (2) volilo kroužek čtení – proč – ráda čtu, baví mě. Shodný počet 6,6% (1) měly kroužky anglický jazyk a míčové hry. Z důvodu – proč – baví mě, ráda sportuji.

Chlapci preferovali kroužky basketbalu, počítačových her a míčových her a to shodně 28,4% (4) důvod proč – mám rád basket, chodí tam kamarádi, hrajeme zápasy, případně rád hraji na počítači hry, rád sportuji. Kroužek zdravotnický zvolilo 14,2% (2) důvod proč – naučím se něco nového, chodím tam rád.

Položka č. 5

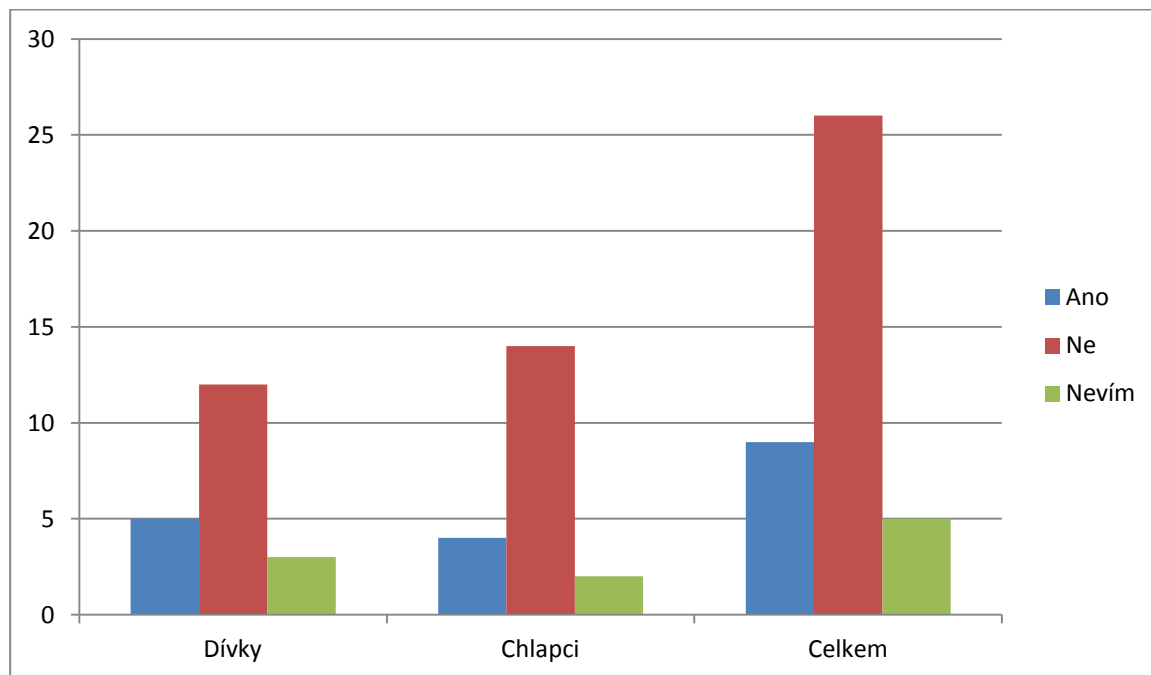
Který kroužek ti ve škole chybí?

V grafu nalezneme odpovědi na otázku, který kroužek ti ve škole chybí. Dívky volily 50% (10) kroužky estetické – vyrábění, tvoření, fotografování, kulturní kroužek.... 25% (5) děvčat napsalo kroužky sportovní – in line bruslení, plavání, tenis...20% (4) chybí kroužky jazykové – německý jazyk, francouzský jazyk... 5% (1) chybí kroužek v kategorii ostatní – kroužek výlety do ZOO. Chlapci volili jednoznačně kroužky sportovní 75% (15) – fotbal, florbal, hokej, bruslení.... Další variantu ostatní zvolilo 25% (5) – kroužek internetu, čtení komiksů... 5% (1) chlapec zvolil variantu jazykový kroužek – německý jazyk.

Položka č. 6

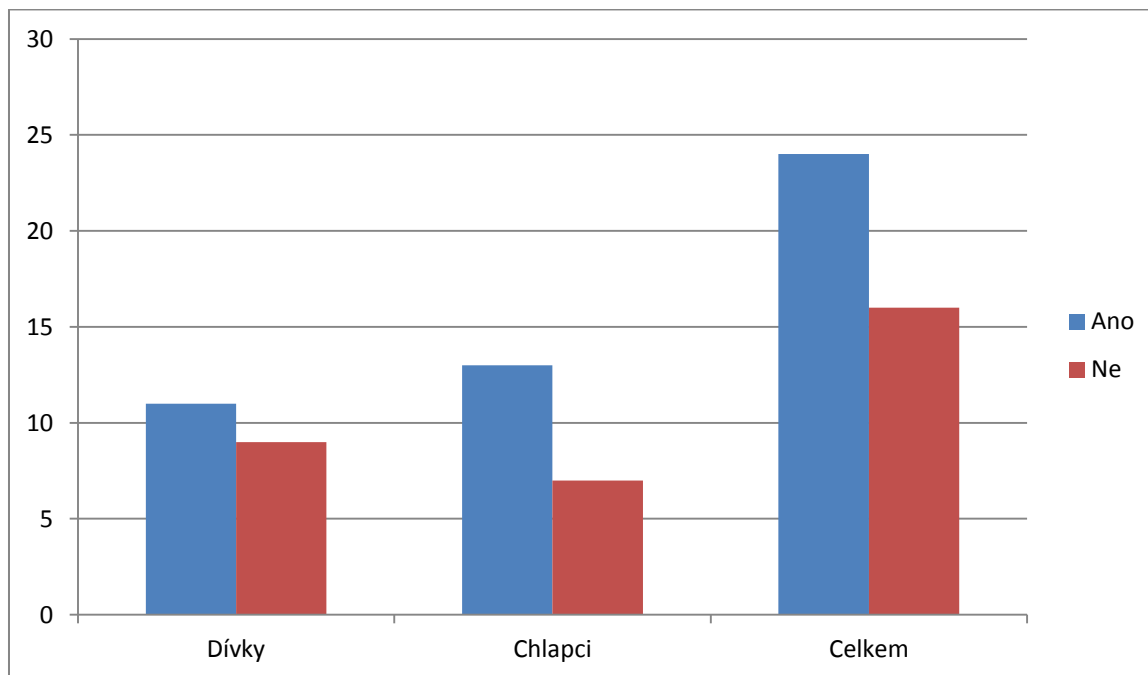
Myslíš, že ve škole máte dostatečný počet kroužků?

Z grafu jednoznačně vyplývá, že většina dětí si myslí, že nemají ve škole dostatečný počet kroužků. Dívek si to myslí 60% (12). Pouze 25% (5) si myslí, že je počet kroužků dostatečný a neví 15% (3). U chlapců je počet obdobný, 70% (14) si myslí, že není počet kroužků dostatečný, 20% (4) si myslí, že počet kroužků je dostatečný a 10% (2) neví.

Položka č. 7

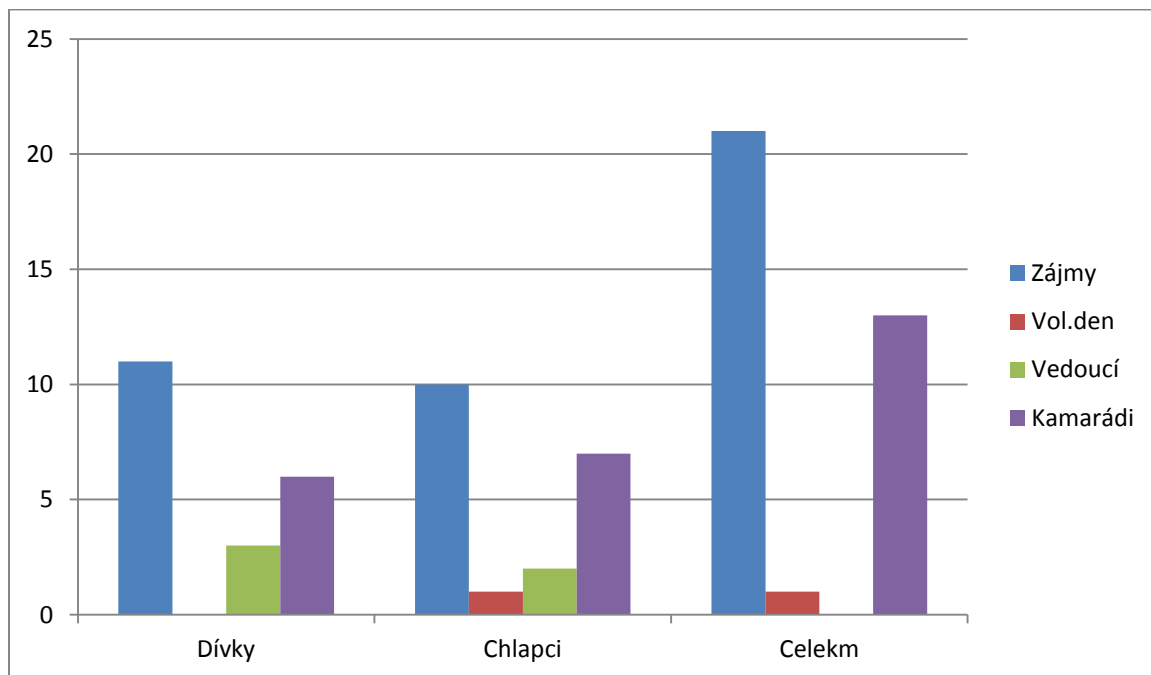
Navštěvuješ kroužek někde jinde, než ve škole?

Z grafu vyplývá, že většina dětí navštěvuji kroužek i mimo školu. Dívek se to týká v 55% (11) a navštěvuji kroužky především aerobik, tenis, jezdeckví, skaut, volejbal.... Ne odpovědělo 45% dívek (9). Chlapci navštěvuji kroužek i mimo školu v 65% (13), navštěvuji především fotbal, hokej, baseball, volejbal.... Ne odpovědělo 35% (7) chlapců.

Položka č. 8

Podle čeho si vybíráš kroužky? Vyber jednu možnost.

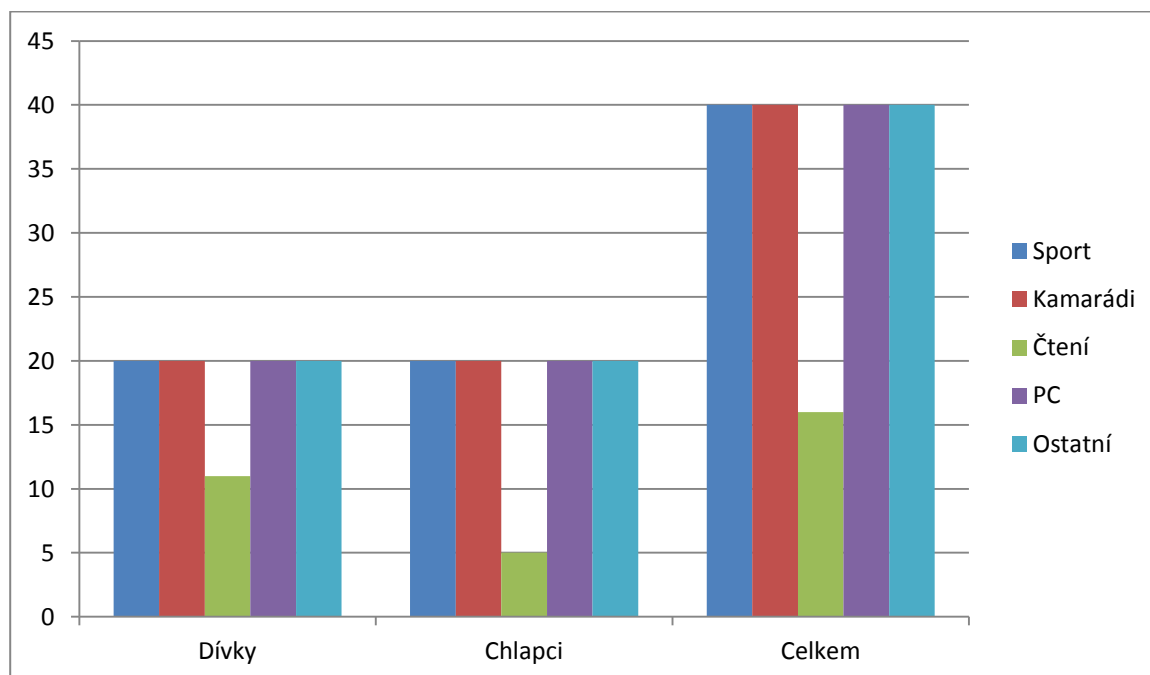

Z grafu lze vyčíst, že nejčastěji volenou odpovědí u dětí byla odpověď, že si kroužky vybírají podle zájmů. U dívek teda odpověď zazněla v 55% (11). Volba kroužku podle vedoucího kroužku byla v 15% (3) a 30% (6) dívek si vybírá kroužky podle kamarádů.

Chlapci si vybírají kroužky podle zájmů v 50% (10). Podle vedoucího kroužku byla volba v 10% (2) a kamarádi ovlivní výběr kroužku v 35% (7). Pouze 5% (1) si vybírá kroužky podle volného dne v týdnu.

Položka č. 9

Kterým činností se rád věnuješ ve volném čase? Vypiš, prosím, alespoň 4 činnosti.

Otázku, kterým činností se rád věnuješ ve volném čase, jsem převedla do pěti kategorií – sport, kamarádi, čtení, počítač a vše ostatní. Jak z grafu vyplývá 100% (20) chlapců i dívek se ve svém volném čase věnuje sportu, kamarádům, počítačům a kategorii ostatní. Pouze v kategorii čtení se grafy poměrně lišily. Dívky se věnují četbě v 55% (11), chlapci pouze v 25% (5).

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zaměřeni se na volnočasové aktivity dětí žijících na venkově a dětí žijících ve městě. Oblast volnočasových aktivit jsem zúžila na zájmové činnosti.

Ve své práci jsem si stanovila tři hypotézy, které mělo potvrdit nebo vyvrátit výzkumné šetření. Výzkumné šetření jsem prováděla na vesnické škole ZŠ Žilina a ve městské škole ZŠ Doberská Kladno.

H 1: Nabídka zájmových činností je menší na vesnici, než ve městě.

ZŠ Žilina nabízí svým žákům 10 kroužků a ZŠ Kladno nabízí svým žákům 1. stupně 11 kroužků. Nabídka je tedy vyrovnaná. Ve výzkumném šetření v položce číslo 6 – Myslíš, že máte ve škole dostatečný počet kroužků? – odpověděly děti ze ZŠ Žilina ANO v 80%. Děti ze ZŠ Kladno odpověděly převážně NE v 65%. V položce číslo 7 - Navštěvuješ kroužek někde jinde, než ve škole? Odpověděly děti ZŠ Žilina ANO v 70% a převážně zazněli kroužky místních spolků a organizací. Děti ze ZŠ Kladno odpověděly také ANO v 60% celkových odpovědí. I zde převažovali kroužky z nabídky kladenských institucí. **Hypotéza č. 1 se nepotvrdila.**

H 2: Děti, které žijí na vesnici, mají menší zájem o zájmové aktivity, než děti, které žijí ve městě.

Ve výzkumném šetření v položce číslo 2 - Navštěvuješ ve volném čase nějaký kroužek ve škole? – odpověděly děti ze ZŠ Žilina ANO v 87,5%. Děti ze ZŠ Kladno odpověděly ANO v 72,5% celkových odpovědí. Výraznější rozdíl nastal v položce číslo 3 - Pokud ano, napiš, prosím, číslicí kolik. Děti ze ZŠ Žilina nejvíce odpovídaly, že navštěvují ve škole 3 kroužky – 45%. Děti ze ZŠ Kladno nejčastěji navštěvují ve škole 2 kroužky – 42,5%. Nedá se potvrdit, že děti žijící na vesnici mají menší zájem o zájmové aktivity, než děti, které žijí ve městě. **Hypotéza č. 2 se nepotvrdila.**

H 3: Zájmy dětí, které žijí na vesnici, se shodují se zájmy dětí, které žijí ve městě.

Ve výzkumném šetření v položce číslo 9 - Kterým činností se rád věnuješ ve volném čase? Vypiš, prosím, alespoň 4 činnosti, odpověděly všechny děti naprosto shodně, že ve volném čase rády sportují, baví se s kamarády a baví se na počítačích. Drobný rozdíl mezi dětmi z vesnice a dětmi z města byl v četbě. **Hypotéza č. 3 se potvrdila.**

Položky číslo 4 - Napiš jeden kroužek, který ve škole nejraději navštěvuješ a proč? - číslo 5 - Který kroužek ti ve škole chybí? A číslo 8 - Podle čeho si vybíráš kroužky? Vyber jednu možnost. - jsem zpracovala do závěrečné zprávy pro jednotlivé školy. Školy získaly evaluační zprávu nabídky zájmových činností pro své žáky.

Překvapilo mne, že kroužky v městské škole vedou pouze učitelé, na vesnické škole kroužky vedou také paní vychovatelka, paní školnice, rodiče a starší sourozenci žáků. Myslím, že různorodější skupina vedoucích příznivě ovlivňuje klima školy a tvoří rodinnou atmosféru. Rodiče mohou participovat na zájmových činnostech svých dětí, trávit spolu volný čas a vzájemně se obohacovat.

Seznam použité literatury

1. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Vyd.2. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0
2. HÁJEK, Bedřich. HOFBAUER, Břetislav. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času. Současné trendy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1
3. HÁJEK, Bedřich. HOFBAUER, Břetislav. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. 105 s. ISBN
4. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5
5. HOFBAUER, Břetislav. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Vyd.1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2010. 164 s. ISBN 978-80-7394-240-3
6. JANIŠ ml., Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2009. 61 s. ISBN 978-80-7248-530-7
7. PÁVKOVÁ, Jiřina. HÁJEK, Bedřich. HOFBAUER, Břetislav. *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6
8. PRUCHA, Jan. WALTEROVÁ, Eliška. MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8
9. SPOUSTA, Vladimír. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997. 183 s. ISBN 80-210-1007-X
10. VÁŽANSKÝ, Mojmír. *Základy pedagogiky volného času*. Vyd. 2. Brno: Print – Typia, 2001. 174 s. ISBN 80-86384-00-4

Příloha

Dotazník

Milé děti,

dovolte mi, abych vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku.

Dotazník je anonymní, svá jména neuvádějte.

U jednotlivých otázek vyberte jednu odpověď, případně odpovědi dopište.

Vaše odpovědi mi poslouží jako podklad k vypracování bakalářské práce.

Děkuji ☺

Otázka č. 1

Jsi:

a) CHLAPEC

b) DÍVKA

Otázka č. 2

Navštěvuješ ve volném čase nějaký kroužek ve škole?

a) ANO

b) NE

Otázka č. 3

Pokud ano, napiš, prosím, číslicí kolik.

.....

Otázka č. 4

Napiš 1 kroužek, který ve škole nejraději navštěvuješ a proč?

.....

Otázka č. 5

Který kroužek ti ve škole chybí?

.....

Otázka č. 6

Myslíš, že ve škole máte dostatečný počet kroužků?

- a) ANO
- b) NE
- c) NEVÍM

Otázka č. 7

Navštěvuješ kroužek někde jinde, než ve škole?

- a) NE
- b) ANO

Otázka č. 8

napiš, prosím, kde

Podle čeho si vybíráš kroužky? Vyber jednu možnost.

- a) Podle zájmů
- b) Podle volného dne nebo hodiny v týdnu
- c) Podle vedoucího kroužku
- d) Podle kamarádů
- e) jiné.....

Otázka č. 9

Kterým činností se rád věnuješ ve volném čase? Vypiš, prosím, alespoň 4 činnosti.

.....
.....
.....
.....

Děkuji za spolupráci ☺

